

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1845_808A-txt-root.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

I

Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede

af

Nik. Fred. Sev. Grundtvig.

Selv Trolden mon slægte
Sin Moder paa,
Og *Dannemand* ægte
Gjør dobbelt saa:
Vil Danskhed forfægte
Med meer end Staal,
Og aldrig fornægte
Sit *Modersmaal!*

**Kjøbenhavn. Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Trykt i Bianco Lunos
Bogtrykkeri 1845.**

II

III

Forord.

“Den, der giver snart, giver to Gange”, er et godt gammelt Ordsprog, som jeg vel, ved denne Leilighed, maa to Gange siges at have glemt; thi hverken findes det i Samlingen, og heller ikke har jeg fulgt det. Det er nemlig henvend *tredive* Aar siden, jeg ikke blot begyndte at samle paa Danske Ordsprog, men opmuntrede mine Landsmænd til det Samme* I Stykket “Om Ordsprog”, Dannevirke III. 62., og dog har jeg lige til nu opsat at gjøre det første Skridt, ved at udgive mit “Mundforraad” og hvad jeg i de ældre Samlinger fandt Fortrinligt.

Dog, det nytter næsten ligesaa lidt at giennemhegle sig selv, som at gjøre det ved Andre, og jeg vil derfor give Læseren et bedre Exempel, ved at sige, det glæder mig, at jeg endelig er kommet over *Dørtærskelen*, som, efter Ordsproget, er den *længste* Vei, thi ligesom den *første* Orddivbog i et Sprog, trods al sin Ufuldstændighed, er et stort Skridt fremad, saaledes er ogsaa den første Samling af Ordsprog, hvori man nemt kan finde Rede, trods alle dens Ufuldkommenheder, et Fremskridt, man, med nogen Varme for Sagen, maa kunne lade sig giennemhegle for og dog glæde sig ved. Naar der nemlig først er en saadan Samling, hvis Feil og Mangler let lade sig opdage, da lade Manglerne sig ogsaa let afhjælpe og Feilene rette, saa ikke blot de Lærde kan oversee den store Alminding, der kun behøver at opdyrkes, for at bringe rige Frugter, men, hvad der er det vigtigste, *Folket* kan finde og i Munden prøve Udtrykkene for sin naturlige Tankegang, som Det enten har tabt, eller dog tabt Sikkerheden paa og Magten over.

Jeg vil derfor ikke foregribe Læseren, ved selv at opregne alle de Mangler og Feil, jeg selv kan see ved dette Prøvestykke, men heller sige, hvordan jeg har stræbt at stille Ordsprogene i deres rette Lys, som er deres eget. De ældre Samlinger, som jeg kiender, er nemlig enten, som *Peder Laales*, et reent Virvar, eller, som *Peder Syvs*, en vilkaarlig Inddeling efter hvad Samleren syndes, et Ordsprog kunde bedst anvendes paa og bruges til, eller endelig et *Register* efter *For-Bogstavet*.

Intet af disse Exempler kunde jeg bekvemme mig til at følge, men har stræbt at benytte Ordbogs-Formen paa en bedre Maade, ved at see paa *Hoved-Ordene*, uden at vændse enten de kom først eller sidst. Herved stødte jeg nu vist nok ved Giennemførelsen paa mange Vanskeligheder, som vel kun maadelig er overvundne, men Læseren vil dog meget snart kunde see, om et Ordsprog, han tænker paa, findes i Samlingen eller ikke, og hvor det da end staaer, vil det altid have et lille Ord at støtte sig til, som selv naar det glipper, giver et Lysglimt fra sig. Naar det ikke formeget vilde have forstørret Bogen, burde maaskee, hvor *Hoved-Ordet* var tvivlsomt, Ordsproget været at finde paa flere Steder, men nu besluttede jeg mig til

kun at sætte hvert een Gang, saa, hvor Enkelte findes to Steder, er det, fordi jeg ikke tidsnok har opdaget det.

I den store Grændse-Strid, som de Lærde siger, der skal føres mellem "Ordsprog" og "Mundheld", vil jeg ikke indlade mig, da den kun findes paa Papiret, ikke i *Folke-Munden*, som er Begges naturlige Opholdssted, hvor de boer meget fredelig sammen, og jeg berører det da kun for at sige, at hvor man, i *Begyndelsen* eller *Midten*, finder *Klammerter*, indslutte de Ord af mine, hvorved jeg vilde hjælpe Ordsproget til sin nu i Munden tabte Form. Ligesom nemlig "at staae i sit eget Lys, at slaae Vand paa en Gaas, at hjælpe af Dynen i Halmen, at være som en Ugle mellem Krager", der nu kun er løse Talemaader, hos *Laale* findes i deres bundne Stil, saaledes er aabenbar "at kiøre om i en anden Gade, kun at have Dagen og Veien" viog Andet deslige, faldne Ordsprog, som kun behøve en Haandsrækning for igien at komme paa Benene.

At nu denne Samling ikke kan gjøre fjerneste Krav paa Fuldstændighed, seer man vel strax, men jeg vil dog udtrykkelig melde, at jeg først kun havde betænkt at give *Folke-Munden* igien hvad den havde givet mig, altsaa kun hvad jeg har hørt med mine egne Øren, saa naar jeg siden tog med af *Laale*, *Rimkrøniken*, en gammel *Ordsprogspsalme*, *Syv* og *Møenske* Mundheld, hvad jeg uden stor Besværlighed kunde overkomme, da var det kun for at gjøre Samlingen nyttigere til det *Skolebrug*, jeg ønsker og haaber, der vil blive gjort af den. Vel er dette Haab maaskee endnu i Manges Øine for *dristigt*, men da det er mine dristige Haab, der i en heel Menneske-Alder har givet mig Mod til at leve og virke for Efterslægten, saa kan jeg umulig slaae Haanden af dem nu, da den Efterslægt, jeg ventede paa, synes kommet, og det er mig derhos indlysende, at naar Folkenes *Lovgivere*, *Lærere* og *Ledere* indsee, at Alt hvad der levende og virkelig skal *oplyse Folkene* og ramme deres *Bedste*, maa være *folkeligt*, da vil de ikke blot selv finde, hver sit Folks Ordsprog og Mundheld høist lærerige, men ogsaa lægge dem til *Grund* ved Folke-Oplysningen, hvad enten de saa udtrykke Sandheder, som skal følges, eller aabenbare Feil, som man maa stræbe at rette.

viiMan seer nok, at jeg ved det Sidste tænker paa de saakaldte "slette" Ordsprog, som det slet ikke nytter, men tvertimod skader at udelukke af Bøgerne, naar de findes i Folke-Munden, og som desuden gierne er "tvetydige" saa de kan ogsaa bruges godt; thi paa en Maade er jo virkelig "Enhver sig selv nærmest, og er en *Tyv* i sin Næring og det er et *daarligt* Mandfolk som er bange for et Fruentimmer" og til sand Oplysning hører ligesaavel Advarsel som Opmuntring, der kun bliver levende ved at knyttes til folkelige Udtryk.

Hvad endelig de saakaldte *grove* eller *platte* Ordsprog angaaer, da er der jo vistnok en Grændse, som aldrig burde overskrides, men paa den anden Side maatte mange af de bedste og fyndigste udelades, naar man skulde rette sig efter den sippede, ikke engang Franske, men Franskagtige Pænhed, der hos os fødte Afsmag for alt det Drøie og Fyndige i Folkets Udtryk. Det giælder da her om en vis *kvindelig* Takt, og min Regel har været at huske efter, hvad min Moder, en meget fintfølende og dannet Kone af det *gamle* Slags, enten *selv sagde* eller *hørde paa* uden Anstød. Uagtet det derfor nu kan være "gyseligt" nok at nævne enten "Skit" eller "skarp Lud til skurvet Hoved" i smukt Selskab, saa er det dog i mine Øine ingenlunde Noget, *Papiret* burde *rødme* ved, da det *Tilsvarende* ingenlunde forsvinder af *Virkeligheden*, naar det ei længer nævnes ved sit rette Navn, men skjuler sig kun under et mere velklingende.

viiiAf de brugte Tegn betyder Ll *Laale*, S. *Syv*, M. *Møenske* Mundheld, Rk. *Rimkrøniken* og Ps. *Ordsprogs-Psalmen*, og hvor *intet* Tegn findes, er Mening, at det har jeg selv hørt; men skiøndt dette sædvanlig vil slaae til, har dog endeel seent opdagede Feil lært mig, at Umagen for at gjøre et saadant Arbeide feilfrit, er meget utaknemmelig, saa jeg maa nøies med den Bevidsthed, ingen Flid at have sparet.

Maatte nu kun Arbeidet i det Hele være saa *betimeligt*, at det bliver flittig brugt og snart overgaaet af et langt bedre! Kun det er mit Ønske, men det er ogsaa mit Haab, fordi, efter Ordsproget, som tidlig trøstede mig, men fattes dog i Samlingen: *det brænder først*, som er Ilden næst; thi af al Hverdags-Tale ligger *Intet Folke-Aanden* saa nær, som de *ægte* Ordsprog, og skiøndt Endeel, som jeg *kun* har fundet i Bøger, turde findes *uægte*, saa kan jeg dog føle paa min *folkelige* Samvittighed, at de er kun faa i Forhold til dem, der vil gaae glat ind i Munden, de kom ud af, og gjøre Gavn paany til at rense baade Smagen, Stilen og Hjernen for alt det *fremmede Vraggoods* hvormed vi er blevet hjemsøgte og belemrede!

1Har man sagt A, maa man ogsaa sige B.

Der skal Aag til uvane Sviin. S.

Bogstaven ihjelslaaer, men *Aanden* gjør levende.

Aanden er villig, men Kiødet er skrøbeligt.

Aaret har en vid Mund og en stor Mave. Ll.

Med *Aarene* sanker man Forstand.

Hvad der ikke skeer i *Aar*, kan skee ad *Aare*.

En *Abe* kommer en *Anden* til at gabe.

Aben skal ogsaa have sin *Torvedag*. M.

Adel uden *Dyd* er *Lygte* uden *Lys*. S.

Er det et Spørgsmaal, om *Kongen* er *Adel*?

Adam fik en *Hak* og *Eva* fik en *Rok*, deraf er al vor *Adels-Flok*.

Agt kommer ei *Alt* i *Pung*. Ll.

Hvad der ligger ingen *Magt* paa, giver jeg ingen *Agt* paa.

Det var ikke godt, om *Alle* havde *Magt* som de har *Agt*.

Med *Alderen* voxer *Viisdom*. Ll.

Alderdommen maa man holde *Noget* tilgode.

Alderdom gjør *hvidere*, men ei *bedre*. S.

Al *Snak* lader sig høre, og *al* *Mad* lader sig æde.

De er ikke *Alle* *Frøkener*, som har favert *Haar*. Ll.

De bliver ikke *Alle* *Præster*, som i *Skole* gaae. Ps.

De er ikke *Alle* *Lærde*, som har lange *Kapper*. Ps.

Ei er *alle* *Fugle* *Høge*. Ll.

2*Alle* *Kneb* giælder, naar de bliver brugt.

Vi er *Alle* *Mennesker*, naar vi er afklædte.

Man skal ei *alle* *Ord* *Æde* give. Ll.

Hvo *Alle* vil tjene, faaer *Tak* af *Ingen*. Ll.

Alle *Eventyr* er *Løgn* og *alle* *Viser* *sande*. S.

Alle *Baader* hjælper, (sagde *Soen*, hun greb en *Myg*). Ll.

Hvem der vil vade giennem *alle* *Vande*, han drukner tilsidst. S.

Døe skal vi *Alle*.

Vi skal *Alle* den *Vei*, sagde Bonden, han saae En blev hængt.

Vi er *Alle* Syndere.

Det er umueligt at gjøre *Alle* tilpas.

Det gaaer galt, hvor *Alle* vil raade.

Alle Beilere er rige og *alle* Fanger fattige. LI.

De er ei *Alle* Fruer, som har lange Slæb, og ei *Alle* Kokke, som har lange Knive. LI.

Hvem der vil have *alt* sit Eget, faaer Intet af Andres.

Det er ikke *Alt* i Mave godt, som i Mund er sødt. LI.

Det vorder ei *Alt* til Regn, som mulner. LI.

Aske-Brud bliver *aldrig* kirkeprud. S.

Man gribes ei paa de *Veie*, man *aldrig* kommer. S.

Det er ikke godt at boe paa alfare *Veie*.

Der groer ikke Korn paa *alfare* *Veie*.

Hvem der bygger ved *alfar* *Vei*, faaer mange Mestere. S.

Almindelig Bøn og *almindelig* Bande er *almindelig* sande. S.

Et Spøg, et Andet *Alvor*.

Spøg kan blive til *Alvor*.

Slaae *Alvor* paa Gammen. LI.

Alvor og Gammen kan bedst sammen. LI.

Der er *aldrig* det Tant, der er jo *Alvor* iblandt. S.

3Ingen æder den *Andens* Mad, uden han bliver deraf uglad. Ps.

Stundum har den Ene Dyden og den *Anden* Lykken. M.

Tit har den Ene Pungen og den *Anden* Pengene.

Den ene Stodder kan ikke taale, at den *Anden* har to Kieppe.

Den ene Ravn hugger ikke Øiet ud paa den *Anden*.

Ens Død, en *Andens* Brød.

Naar den ene Dør slaaes haardt i, springer tit den *Anden* op.

Det skal være en haard Vinter, naar den ene Ulv æder den *Anden*. S.

Den ene Sorg slukker den *Anden* (sagde Konen: igaar døde min Mand, idag tabde jeg min Naal). LI.

Det duer ikke at bygge op med den ene Haand og rive ned med den *anden*.

Den ene Dag gaaer, den *anden* kommer.

Den ene Høflighed (Villighed) er den *anden* værd.

Bid byder *anden* ind. LI.

Den ene Kniv holder den *anden* i Skeden.

Hver er vild i en *Andens* Vraa. S.

Det er en smal Sag at skiære en bred Rem af en *Andens* Ryg.

Anden Mands Heste og egen Svøbe kan taale meget. S.

Det er ingen Sag at svømme, naar en *Anden* holder Hovedet iveiret.

Den Ene støber Kuglerne og den *Anden* skyder dem ud.

Det er godt at stange under en *Andens* Blus. LI.

Den Ene saaer, den *Anden* høster.

(Kan du ikke komme frem, saa) kiør om i en *anden* Gade.

Hvad den ene Kieltring tager fra, skal den *Anden* lægge til.

Den Ene maler Bukken og den *Anden* holder Soldet under. S.

4Mangen En falder selv i den Grav, han grov til en *Anden*.

Den Ene har Lyst til Moderen og den *Anden* til Datteren (saa bliver de Begge gift).

Godt at spille om en *Andens* Hud. S.

Det Ene skal gøres og det *Andet* ikke forsømmes.

Det ene Ord tager det *Andet*.

Bød saa Huus, at Du skader ei *Andet*. LI.

Et er Ret, et *Andet* Sæt (Forordning). LI.

Eet Haar og *Andet* gjør Bonden skaldet. LI.

Et er hvad man vil, et *Andet* hvad man skal.

Det ene Bryllup gjør det *Andet*. S.

Sluk ikke *Andres* Lys for at dit skal brænde klart. M.

Hvem der snakker efter *Andres* Mund, faaer Skam paa sin egen.

Man seer bedre *Andres* Feil end sine egne.

Man skal ikke gjøre mod *Andre* uden hvad man selv vil hændes og have.

Man skal helst blive klog af *Andres* Skade.

Ingen halter af *Andres* Skade. S.

Den Vind, som blæser Nogen i Havn, borer *Andre* i Grund. M.

Angre aldrig Velgjort, Godt gjøres ei formeget. S.

Hvem der saaer uden Kære, skal og *angerløs* skiære. S.

De er de rette Karle, der æder saa de sveder og *arbeider* saa de fryser.

Man *arbeider* ei strængt ved Vandspanden. S.

En *Arbeider* er sin Løn værd.

Hvem der ikke vil *arbeide*, skal heller ikke æde.

Profiten gaaer tit i *Arbeids-Lønnen*.

Armest er den, som intet Godt veed. S.

Armod er en tro Følgesvend. S.

5Man kan ogsaa slide Silke for *Armod*.

Hvo *Armod* kan skjule, bær den lettest. S.

Armod og Kiærlighed er onde at dølge. S.

Armod ynkes, Rigdom hades. M.

Art følger *Art*, af Trold fødes Djævle. M.

Det har en *Art*, naar Soen toer sig.

Det har ingen *Art*, at Giøgen kukker paa bar Kvist S.

Arte Dig, Kobber-Navle, du est i Guld sat! S.

Hvem der tager ved *Arv*, tager ved *Giæld*. S.

Ingen veed, hvo hinanden *arver*. S.

Den er kun halv *Arving*, som *arver* Forældrenes Gods, men ei deres Dyd. S.

Arvings Graad er halv *Latter*. S.

Du skal ei *attraae*, hvad du ei kan faae. S.

Ave er god, naar den kommer itide.

Var ikke *Ave*, gik Verden af *Lave*. S.

Som man *aver* sine *Børn*, saa haver man dem.

Hvo *aveløs* lever, han *æreløs* dør. Ll.

Avind er en udydelig Ting, under *Skjoldet* giver hun *Sting*, thi kan man sig ei vare. Rk.

Aarle staaer *Avind* op. Ll.

Man skal og *avle*, hvad ilde skal ødes. Ll.

Avlingen æder sig selv op, dog æder *Husbonden* med. S.

Man kan ikke faae *baade* i *Pose* og *Sæk*.

Man kan ikke *baade* blæse og have *Meel* i *Mund*.

Alting kan være godt nok, men dog er *Baaden* bedst. Ll.

Bagefter kommer tyndt Øl.

Bag i *Baaden* sidder *Skipperen*.

Det er *bagefter* at skyde *Brønden* til, naar *Barnet* er druknet.

Somme Folk kommer *Alting bag paa*, ligesom *Jule-Aften paa Kiællingen*.

6*Bag-Dør* skæmmer *Huset*. S.

Bag-Raad er *Van-Raad*. S.

Bande bider ikke i *Skind*, uden *Haand* følger med.

Mangen En *banker* paa den *Dør*, han agter aldrig at gaae ind ad.

Bar er broderløs *Bag*. Ll.

Giæssene gaaer altid *barbenede*.

Hvo *Barnet* tager ved Haand, tager Moderen om Hjertet. S.

Et godt *Barn* gjør sin Fader glad, et ondt sin Moder beskæmmer. Rk.

Det er et godt *Barn*, der slaaer sig selv.

Godt *Barn* kvæder faur Vise og Ondt kvæder fuul. Ll.

Barnet maa have et Navn.

Barnet veed ikke Maal paa sin egen Mave.

Blind er *Barne-Mave*. Ll.

Børn gjør *Børne-Gjerninger*.

Det er Lidt, der kan fornøje *Børn*.

Børn er snart lokkede.

Naar man skikker *Børn* ad By, kan man selv gaae bagefter.

Børn skal man ikke fortælle uden hvad man vil høre igien.

Børn regner ei, hvad Skieppen koster. S.

Det er ikke godt at sidde under sine *Børns* Vinger.

Børn hittes ikke ved en Høi.

Gamle Folk er to Gange *Børn*.

Hvor man ikke har gamle Folk, sætter man *Børn* til Høibords. S.

Uden I blive som *Børn*, kommer I ikke i Guds Rige.

Det er godt at have traadt sine *Børne-Skoe*.

7Det er ikke *Børne-Værk*, naar gammel Kiælling dandser. S.

Hvem der ikke kan *bede*, gaae til Søs!

Beder, saa skal eder gives!

Hver en Fier i Dynen *beder* om Morgenens at ligge, og hver en Gnist i Asken om Aftenens at sidde. S.

En Malle-Krave er *bedre* i Krig end en Messe-Hagel. S.

Bedre er Held end hundrede Mark. Ll.

Bedre er Brød end Fugle-Sang, Mad end malet Væg. S.

Det er *bedre* at komme for tidlig end for silde.

Bedre for at være end efter at kære. S.

Hvo er *bedre*, uden han *bedre* gjør? LI.

Bedre at kiøre end at trække. LI.

Bedre er Heelt end med Guld bødt. LI.

Bedre at flye end ilde at fægte. LI.

Bedre at stryge Seil end at kandre. S.

Bedre at Barn græder end gammel Mand. S.

Bedre er svang Hest end tom Grime. LI.

Den Green som bøies er *bedre* end den som brister. LI.

Bedre er Vaade-Ild i By end ond Vane. LI.

Bedre er Venne-Nap end Fiende-Klap. S.

Bedre at være Kiøn lig end Konning. LI.

Bedre er grov Traad end bare Laar. S.

Bedre at blæse hardt end at brænde sig. S.

Bedre er gammel Mø end ung Skiøge. S.

Bedre at være skeeløiet end blind. LI.

Fader og Moder er gode, dog er Gud *bedre*. LI.

Bedre er Æblet givet end ædt. LI.

Bedre er god Lykke end høi Byrd. LI.

Det er *bedre* at stemme Bæk end Aa. LI.

Gode Ord er *bedre* end Guld. LI.

8Der er ingen *bedre* Mennesker til end Mandfolk og Fruentimmer.

Bedre er snild Tunge end snøgt Hoved. LI.

En Demant er *bedre* end en Møllesteen. S.

Det er *bedre* at lade sig bære til Graven end at gaae selv. S.

Arne-Bande bider *bedst*. Ll.

Den *bedste* Giødning falder fra Husbondens Sko. S.

Han kiender *bedst* Vandet, som vadet har. S.

Tyven tjener Galgen *bedst*. S.

Bønnen sidder *bedst* i Bælgen. S.

Den Hest, som fortjener Havren *bedst*, faaer mindst af den.

Det er *Benene*, som bærer Kiødet.

Man gnaver Noget af et *Been*, Intet af en Steen.

Det koster *Been* at ride paa Kiep. Ll.

Hvem vil gjøre sig til Hund for et *Beens* Skyld!

Hvem der ikke har det i Hovedet, skal have det i *Benene*.

Det er godt at have *Been* i Næsen.

Hvem der rører ved *Beg*, han smører sig.

Beg og Tjære er Baadsmands Ære. S.

Det er ikke godt at være *begfingret*.

(Det er slemt) at halte paa *begge* Been.

Povel Vendekaabe bær Kappen paa *begge* Skuldre.

Godt *begyndt* er halv fuldendt.

Man skal *begynde* med Noget.

Begynd ikke anderledes end du vil holde ud.

Enden er ikke altid *Begyndelsen* lig.

Begyndelsen er gierne altid det værste.

Det er *bedst* at være sin Skrøbelighed *bekiendt*.

Bekiendelsen har bragt mangan Mand til Galgen.

Nok *Bekiendskab*, men ikke Gemeenskab.

9Hvem der er *bestemt* til at stjæle, er ogsaa *bestemt* til at hænges. M.

Betal eller gaae af Spillet!

Naar man *betaler* sin Giæld, formerer man sin Bo.

Man skal *betale* en god Spillemand for at blive ved, og en slet for at holde op. M.

Kvit er god *Betaling*.

Betroet Gods hjælper Mange baade op og ned. M.

Det er baade ondt og godt at være Noget *betroet*.

Hvem Meget er *betroet*, af ham skal Mere kræves.

Naar *Bettel-Staven* bliver varm i Haanden, slipper man den nødig. S.

De *bider* ikke Alle, som vise Tænder.

Hvad kan det skade, at en Hund *gjør* ad mig, naar han ikke *bider* mig?

Bjørne-Skindet *bider* ikke. S.

Bie lidt og tag skikkelige Folk med!

Har du lært at *bie*, kan du blive Konge i Sverrig.

Biende Mand fanger Bør. Ll.

Børen *bier* efter Ingen. S.

Man *bie* sin Fiende ei hjemme i Huus, men være ham under hans Øine fuus! Rk.

Saa fødes *Bier* som Bjørne, men af ulige Bid. Ll.

Roes *Bjerget* og bliv paa Sletten! S.

Naar der er Riim-Frost paa *Bjerget*, er der koldt i Dalen. S.

Hør skal *bindes* som Brud, men Blaar som Tyv. S.

Ord *binder* Munde og Hampe-Reb Oxer. S.

Hvem der er *bundet*, faaer Lov til at *bie*. S.

Hvad kan man *gjøre*, naar Ens Hænder er *bundne*?

Ko maa heller *bisse* for Brems end for Kølve. Ll.

Bland dig ikke i Hunde-Trætte!

10Hvo sig *blander* med Guld, lægges i Skrin, hvo sig *blander* med Mask, ædes af Svin. S.

Man maa synge med de Fugle, man er *iblandt*.

Blanke Møer, skidne *Søer*.

Blind Høne finder ogsaa et Korn.

Det første, man bliver *blind* paa, er gierne paa *Øinene*.

Himmelen er dog blaa, skiøndt den *Blinde* ikke seer det. S.

Den *Døve* hører Noget, den *Blinde* seer: Intet. Ll.

Tal ikke som den *Blinde* om Farverne!

Naar *Blind* leder *Blind*, falde begge i Graven.

Skomager! *bliv* ved din *Læst*!

Man skal *blive* ved hvad man har lært, (men det, sagde Tyven, maatte jeg ikke). S.

Blodet trækker, (sagde Klokkeren om Ringeren). S.

Blod raaber om Hevn.

Blomst maa have Solskin. M.

Klinten har yndige *Blomster*. M.

Bly Hund bliver sjelden feed. M.

Blyheden er en høvisk Dyd, Fruer og Jomfruer gjør hun Pryd. Rk.

Bløde Klæder gjør kiælne Lemmer. M.

Blødt Haar, stridt Sind.

Jo meer man *blødes*, desbedre man bliver. S.

Det er godt at have *Bod* i Bing. Ll.

Hvor man har faaet sin Bane, maa man søge sin *Bod*. S.

Æselet bliver ei lærd af mange *Bøger*, det bær. M.

Der er to gode *Bøger*: det Gamle og Ny Testamente. S.

Bonden er ingen Gaas, fordi han er graa.

Hvem vil sætte en *Bonde* ovenpaa en Herremand?

Klapper du *Bonden*, saa napper han dig. Ll.

Var *Bonden* ikke bunden, blev han værre end Hunden.

Lad *Bonden* bære, han har en bred Ryg!

11De maae Alle leve af *Bonden*.

Bonde er Boes Væрге. S.

Hvad forstaaer *Bønder* sig paa Agurke-Salat! (de tænker, det er grønne Ærter).

Manden vidste ikke hans Kone var gal, før hun sang over *Borde*.

Det har blæst hardt, naar Møg-Hakken er kommet for *Bord-Enden*. S.

Borg gjør Sorg.

Man skal ikke *borge* paa Blade-Byg.

Naar Tranen *borger* for Vild-Gaasen, flyve de begge af Land. S.

Længe *borget* er ei givet. S.

Borte er borte, sagde Kællingen om sit Øre. LI.

Naar Katten er *borte*, spiller Musen paa Bænke.

Alt hvad der bliver *borte* i Kiøkkenet, det har Katten taget.

Det er ikke *borte*, som findes kan. S.

Det er ikke *borte* hvad man giver sin Gris. S.

Lad dem blive *borte*, som os bedrøve vil!

Braadne Kar i alle Lande.

Raaddent er snart *braaddent*.

Brade Mænd er de bedste. LI.

Man seer nu igiennem Fingre, derfor giøres ei *Briller* behov. S.

Naar Vinter lægger Loft paa Strande, da er *Bro* bredest. S.

Det nytter ikke at stampe mod *Brodden*.

Da Bremsene stormede Klippen, da mistede de *Brodden*. M.

Bien har vel *Brodd*, men ogsaa Honning. M.

Broder-Kiv gaaer paa Død og Liv. S.

12Der er intet *Broderskab* i Kortenspil.

Ingen Ko hedder *Broge*, uden hun har en Plet. S.

Væn *Brud* har mange Beilere.

Det er *Bruden*, man dandser om. S.

Naar det regner paa Bryllups-Dagen, da regner der Guld i *Brudens* Skiød.

Det er ikke godt at fare vild om hvad man skal *bruge*.

Man *bruger* hvad man har.

Klæden og Føden gaaer aldrig af *Brug*.

Alt hvad der kan *bruges*, kan ogsaa misbruges.

Mangen Misbrug maa taales for *Brugens* Skyld.

Den *brune* Nød har den søde Kierne. LI.

Brændt Barn skyer Ilden.

Smeden har Tænger, for han vil ikke *brænde* sig.

Blæs paa Kaalen, ellers *brænder* du dig.

Død eller *Brød!*

Guldring er aldrig saa rød, den gaaer jo ud for *Brød*.

Man maa søge sit *Brød* hvor det findes.

Du skal æde dit *Brød* i dit Ansigts Sved.

Brød har, hvem *Brød* misundes. S.

Ost og *Brød* er godt i Nød, Velling er ond at føre.

Vand og *Brød* er Fange-Kost.

Gud, giv os idag vort daglige *Brød!*

Dens *Brød*, jeg æder, dens Vise jeg kvæder. S.

Oxen drager af *Bugen*, men Hesten af Ryggen. S.

Djævelen griber gjerne *Bugen* an. S

Man skal ikke gjøre sin *Bug* til sin Gud.

Var ikke *Bug* og *Bugs-Fylde*, da kunde man sin *Bag* forgylde. S.

Den maa *bukke*, som mindst formaaer.

Det er ingen *Skam* at *bukke* for sin *Overmand*.

Min *Søn*, om du vil i *Verden frem*, saa *buk*!

13Det *Bedste* er paa *Bunden*.

Der er *Folk*, som man ikke kan slaae *Bund* i med en *Læsmed*.

Hvo *Mange* vil *byde*, skal meget *syde*. LI.

Til sin *Ven* skal man komme *buden* i *Medgang* og *ubuden* i *Modgang*. S.

Det nytter ei at *byde*, hvor *Ingen* vil *lyde*.

Hvem der vil *bygge*, skal have en god *Pung*.

Hvad de *Gamle bygde*, kan vi ikke holde *vedlige*.

De *Gamle bygde* op og vi brækker *ned*.

Bedst at *bygge* saa, at man kan blive ved *Bygge-Stedet*. S.

Saa *praler* rigt *Barn* af sin *Byrd*, som *Hjort* af sine *Takker*. LI.

Om *Nogen* paa *Byrde* vil lægge *Steen*, det blive *omsider* ham selv til *Meen*! Ps.

Sjelden er *Bytte* bedre. LI.

Bytte er gjort paa *Bedrag*.

Det er ondt *Kiv-Bytte* at tage *Hug* ind. LI.

Hødt er med *Intet bødt*. S.

Det *En bryder med*, skal han og *bøde* med.

Det seer *sort ud* paa de *Christnes Side*.

Jeg troer bedre dit *hedenske Pant* end din *Christne Tro*. LI.

Christne mit *Barn*, sagde *Smeden* til *Præsten*, saa *smeder* jeg dig et *Plovjern*. LI.

Man *rider* ikke altid den *Dag*, man *sadler*.

Man *faaer* at tage hvad *Dagen* hør til.

Det bliver ikke *Dag*, fordi man *staaer* tidlig op. S.

Det bliver ikke *Dag*, fordi een Fugl synger, (uden det er Kragen). S.

Der er mange *Dage* i Aaret og flere Maaltider. S.

14Imorgen er atter en *Dag*.

Lad hver *Dag* have sin egen Plage.

Gaaer du i *Dands*, da see til, hvem du tager ved Haand! LI.

Det dundrer, naar Viben *dandser* paa Engjord. S.

Der er ogsaa en *Dødning-Dands*.

Tal *Dansk* til *danske* Folk!

I skulde nylig ei saameget talt det Franske, saa havde kanskee nu I bedre vidst det *Danske*.

Hvem der klæder sig paa Fransk, maa fryse paa *Dansk*.

De *Danske* vandt.

De dumme *Danske*, siger Tydskeren.

Degne og *Duer* gjør skidne *Stuer*.

Den Mad, som er paa Skibet, føder Folket.

Den Dag kommer nok, da Koen har sin Hale behov.

Den sidder tit paa Domstol, som ei kan skifte Saad mellem Hunde. LI.

Man driver *den* Vægge, som gaae vil. LI.

Den er slemt snydt, som Næsen er af.

Den ræddes for Sækken, som før var i den. S.

Den mister ikke, som først faaer.

Den Gaas, Hovedet er af, kækker aldrig meer.

Den Steen, man ikke kan løfte, lader man ligge.

Den Steen bliver vaad, som hver Mand spytter paa.

Den Vrede er spildt, som Ingen bryder sig om.

Den Dag, den Sorg.

Det duer ei, at drage *Den* til Disk, som baaren er til Visk.

Hver er *djærv* over deelt Lod. LI.

Dommen er den ukjær, som sig veed uskiær. LI.

Ingen maa være *Dommer* i sin egen Sag.

15*Drage-Dukkerne* (faaer Skyld for saa meget).

Det er ondt at være *Drengs Dreng* og Spindekones Terne. S.

Der *drikkes* mere for Lyst end for Tørst. S.

Drik som Giæst og æd som du hjemme pleier van! LI.

Drik til jer Mad, ellers kan Pokker ikke fylde jer.

De snakker nok om, man *drikker*, men ikke hvad Tørst man lider.

Drukken Mund har intet Styre. S.

Drukken Viis er ædru gal. S.

Den banker *dristig* paa, som bær godt Budskab. S.

Dristig vovet er halv vundet.

Dristig Mand staaer Lykke for.

Man kan ogsaa være dum-*dristig*.

Den Dovne maa man immer *drive*. LI.

Man tager ikke mange Harer med de Hunde, man skal *drive* til Skovs.

Der *drukner* Fleer om Aaret i Vin end i Vand. S.

Immer *drukner* Sladder for god Kvindes Dør. LI.

Muus *drukner* ei under Hølæs. S.

Man kan *drukne* i sin egen Lærdom.

Drukken Mands Ord er Drømme ligest. S.

Man skal ogsaa vide, hvem man fortæller sin *Drøm*. S.

Immer *drømmer* So om Mask og Kiælling om Krogstav. LI.

Hvad *duer* Halm til?

Naar der er Fare paa Færde, da seer man først, hvad Folk *duer* til.

Brogeløs Mand og raadløs Kvinde *duer* ikke stort. S.

En staaende Sypige og en siddende Kokkepige *duer* kun lidt.

16Naar Glasset er itu, *duer* Stumperne ikke. S.

Døer Ræven, saa *duer* Bælgen. S.

Saa *duer* Frugten, som Dyden er i Træet. LI.

Det kiendes paa *Dug*, hvor Daare sidder. S.

Dunet Hoved er Fattigmands Ære og Rigmands Skam. LI.

Man gjør tit en *Dyd* af en Nødvendighed.

Skiønhed forgaaer, men *Dyden* bestaaer.

Dyd er udødelig. S.

Dyrene har ingen anden Gud end Mennesket.

Der er ogsaa *Dyr* i menneskelig Skikkelse.

Gode Raad ere immer *dyre*, naar man trænger til dem.

Somme Folk seer ud som den *dyre* Tid.

Dyrt er Doctor-Vand, men dyrere er Dommer-Blæk. M.

Det er *dyrt* Smør, som slikkes af en Hegle. S.

Man kan ogsaa købe Guld for *dyrt*.

Den døer ei af Sult, som *dyrt* køber. LI.

Bedre *dyrt* at købe end ilde at svelte. LI.

Dyrt Klenodie gjør lystigt Tilsyn. LI.

Han giemmer *dyrebar* Ting, som sin Fred giemmer. LI.

Det man længe skal bede om, er *dyrekøbt*. S.

Døden blæser ikke i Lur for sig. LI.

Døden vil ikke have Nei. S.

Det nytter ikke, naar *Døden* banker paa, at sige: gaae til min Nabo.

Selv Ormen krymper sig ved *Døden*.

Døden er haard at gaae paa (sagde Molboen, han druknede Aalen).

Naar Lykken er sær, er *Døden* kiær. LI.

Ulvens *Død* er Kvægets Liv. S.

Kiærlighed er stærkere end *Døden*.

17*Døden* skal have en Aarsag.

Døde er død Mands Venner. LI.

Man kan ikke *døe* uden een *Død*.

En Ung kan *døe*, en Gammel skal *døe*.

Kan du ikke leve, saa kan du *døe*.

At *døe* skal være det Sidste, man gjør.

De *døe* Alle, som dødsens ere. LI.

Mord maa ei *dølg*es.

Døren gaaer mest i hele Huset. S.

Hunde og Herremænd lukke ikke *Dørre* efter sig.

Man maa ikke falde med *Døren* ind i Huset.

Dine Ord i Æren og mine ikke bag *Døren!*

Det nytter ikke at tale for *døve* Øren.

Om Høsten er Høns *døve*. S.

En *døv* Sax gjør en skiævmundet Skræder. S.

Een Svale gjør ingen Sommer.

Een Blomst gjør ingen Krands. S.

Een maa altid holde Lyset.

Det holder haardt at faae mange Hoveder under *een* Hat.

Man kan drage paa *een* Line og dog hver ved sin Ende. S.

Det er daarligt, kan man ikke sagtens skye *een* Dør. LI.

Een imod *Een*, To imod Fanden!

Rom blev ikke bygt paa een Dag.

Mange kan hjælpe *Een*, men Een kan ikke hjælpe Mange.

Een Gang er ingen Gang.

Een Bi er bedre end hundrede Fluer. S.

Man skal ikke skiære Alle over *een* Kam.

Alle Skoe kan ikke slaaes over *een* Læst.

Sjelden volder *Een*, at To trættes. S.

Ingen er god, uden *Een*, som er Gud.

Een Fugl i Haanden er bedre end ti i Luften.

18*Een* Brand kan ikke brændes og *een* Kiælling kan ikke skiændes.

Vi lever altid ved *een* Gud, men ikke ved eet Kiøb. S.

Alle Nøgler ligger ikke i *een* Kones Lomme.

Use og Ose tigger begge til *een* Pose. S.

Fanden brækker ikke *een* Kippe ned, uden han vil bygge To op igjen. S.

Man har kun eet Liv.

Eet skabbet Faar kan fordærve en heel Hjord.

Eet Byg-Korn kan tyngge en Hest til Jorden. S.

Eet Kys kan viskes af. S.

De To skal være *Eet*.

(Det er et Lykkestræf) at slaae to Fluer med eet Smæk.

Eet Jomfru-Haar kan trække meer end ti Par Heste. S.

Naar *eet* Led er borte, er Kiæden brudt. S.

Naar *eet* Hjul i Seierværket staaer, da staae de alle. S.

Naar *eet* Faar løber til Vands, da løber de Alle.

Man faaer ikke Alt det, man kan see med *eet* Øie.

Det er en daarlig Muus, som kun har *eet* Hul.

Eet Ord kan være saa godt, som fire og tyve.

I Mangel af Nummer *Eet*, tager man Nummer To.

Eet: der har du, er bedre end to: farvel! S.

Eens Bier, sagde Gasen, han drak af syv Rendestene.

Solen skinner *eens*, Sommer og Vinter, men den varmer ikke eens. S.

Naar man er *ene*, har man Ingen at skiændes med.

Bedre at være *ene* end at have ond Stalbroder. LI.

Man skal ogsaa have Ære i Livet, naar man er *ene*. LI.

Det er ikke godt, at Mennesket er *ene*.

Ene om Raadet, *ene* om Sorgen.

Efter Ny kommer Næde. M.

Som Ko bisser for, bisser Kalv *efter*. M.

¹⁹*Efter* Regn kommer Solskin.

Efter Helt kommer Hær. S.

Man skal stævne *efter* Evne.

God er Sved *efter* Bad og Angers-Graad *efter* Synd. S.

Efter Regn groer Græs, men *efter* Vin voxer Vaas. S.

Man skal ogsaa saae *efter* slet Høst. S.

Mangen En gavner, som Svinet, kun *efter* Døden. S.

Det Ene maa være *efter* det Andet, Huset *efter* Fæet.

Der kommer en Dag *efter* denne.

(Hvem der spiser Dyresteg), han dør *efter* det.

Jæger-Piben *efter*aber alle Fugle-Stemmer. M.

Hvorfor skal vi gjøre Noget for *Efterkommerne*, de har ikke gjort Noget for os?

Efter-Smækket skal man tage sig i Agt for.

Man kan ogsaa drikke sig fuld i sin egen Vin. S.

Faaret paa sin *egen* Haand har Ulven for sin *egen* Mund. M.

Enhver So synes bedst om sine *egne* Grise.

Fei først for din *egen* Dør!

Hund er djærvest for sin *egen* Dør (og Hane paa sin *egen* Mødding). LI.

Man seer bedst med sine *egne* Øine.

Egen Haand er altid huldest. S.

Vore *egne* Hunde skal gnave vore *egne* Been. S.

Det er en slem Fugl, der gjør i sin *egen* Rede.

Enhver meler gjerne sin *egen* Kage.

Enhver skulde gribe i sin *egen* Barm.

Man tager saa frit til sit *Eget*.

Man vil gjerne sætte Foden under sit *eget* Bord.

Elsk mig lidt, *elsk* mig længe!

Hvad man *elsker*, det ligner man.

Aben *elsker* sine Unger, saa hun krammer dem ihjel. M.

20Godt nok, at Manden faaer et *Embede*, men bedre at *Embedet* faaer en Mand. M.

Manden skulde ikke *søge Embedet*, men *Embedet* Manden.

Alting faaer *Ende*, uden Guds Naade.

Naar *Enden* er god, er Alting godt.

Det giver sig i *Enden* (sagde Reebslageren).

Hoffærdighed faaer altid slet *Ende*. LI.

Slemt Herskab faaer *Ende*, men ikke slet Jord. S.

See til *Enden*!

Det faaer vel ogsaa *Ende*, sagde den Onde om Bededagen.

Enten seer du Verdens *Ende* eller den seer din. M.

Om Vinteren er Dagen kun to stumpede *Ender*.

Enhver har sine Feil.

Enhver er hans Synd sød og hans Anger leed. Ll.

Enten Noget eller Intet.

Det maa *enten* bære eller briste.

Enten det gaaer i Bakker eller i Huulveie, (saa maa man dog frem).

Med somme Folk er Alting *enten* iflæng eller ispræng.

Man skal *enten* sige til eller fra (Ja eller Nei.)

Enten til Rebet eller til Greben! S.

Tilsøes maa man *enten* synke eller seile. S.

Enten man piber eller man synger, (maa man holde for).

Evigt Arbeid gjør evig Stodder.

Den har Venner *faa*, som har mange grønne Grave. Ll.

Faare-Skræk og Kvinde-Vrede endes gierne med Væde.

Sæt dig paa den nederste Hylde, saa *falder* du ikke ned.

Hvordan Katten *falder*, staaer den dog paa Benene.

Hvo ilde *falder*, staaer værkende op. Ll.

Hvo som staaer, see til, han ikke *falder!*

21Man kan *falde* over et Halmstraa.

Brolæggeren *faldt* ned og slog Blytækkeren ihjel.

Mangen En er *faldet* over et Svin og har glemt sin Latin.

Falder man ikke ned ad Trappen, man falder ikke op ad den.

Immer *falder* af farende Læs. Ll.

Immer *falder* af fatteløs Byrde. Ll.

Gaae ikke og fald over dine egne Been!

Fals slaaer sin egen Herre paa Hals.

Falsk Mynt gjælder hverken til Indtægt eller Udgift. S.

Der skal Fingre af Jern til *Fanden* at flaae. LI.

Fisken *fanger* Madingen, men Krogen fanger Fisken. S.

Man *fanger* Kvinder med Gods, Narre med Roes og Harer med Hunde. S.

Hvem der giver sig i *Fare*, omkommer i *Fare*.

Den Gud vil bevare, er uden al *Fare*.

Er Veien *farlig*, saa gak varlig! M

Strid Uld er ond at *farve*. S.

Sandhed skifter aldrig *Farve*. S.

Det er en daarlig *Farve*, som gaaer af i Vasken.

Længe at *faste* er ei at spare Brød. S.

Man skal ikke drage *fastende* af By (eller fuld hjem).

Mæt Mave roser *Fasten*. S.

Han *faster* ei længe, som faaer en god Davre. Ps.

Den har godt ved at *faste*, som finder Fisk paa sin Disk. LI.

Hvad man *fattes*, skal man lede om.

Kvinde og Mølle *fattes* altid noget. S.

Den Friske *fattes* meget, den Syge kun *Eet*. M.

Man kan tage sig *fattig*, og give sig rig.

Det er ingen *fattig* Mand, som kan noget Godt. S.

22Fanden er *fattig*.

Det er ondt at være *fattig* og hoffærdig.

Fattig Ære er let at bære.

Det er en ærlig Sag at være *fattig*.

Der ligger ofte rigt Barn i *fattig* Kones Skiød. S.

Gud naade den *Fattige*!

Siig ikke den *Fattige* Nei!

Salige er de *Fattige* i Aanden.

Fattigmand har ei uden af Haand i Mund. LI.

Fattig-Folk har ogsaa Hjerte.

Fattig-Fugl kommer hinkende.

Fattigmand skal ikke have faur Kone eller feed Oxe. LI.

Fattigmand er ingen Greve.

Fattigmands Lykke er immer tynd.

Fattigmands Grød bliver let til Vælling. S.

Immer bær *Fattigmand* Bo paa Bag. LI.

Naa naa og saa saa er *Fattigmands* Trudsel.

Faure Ord fryder en Daare. LI.

Faurhed uden Tugt er Rose uden Lugt. S.

Det *Fede* vil immer flyde ovenpaa.

De Lade og de *Fede* har ondt i Hede.

De skal være *fede* om Munden, som skal ud at fæste Folk.

Fede Høns gjør faa Æg. S.

Somme Folk bliver aldrig fede, om man saa satte dem i en Smør-Tønde.

Det *feder* ikke Alt, som fylder.

Det er menneskeligt at *feile*.

Man kan let tage *feil*, og kysse Svenden istedenfor Herren. LI.

Man kan nok see Andres *Feil*, men ikke sine egne.

23Hvem der vil hænge sig, *finder* nok en Strikke.

Det er ingen Sag at *finde* en Krog at hænge sin Hat paa.

Man kan sagtens *finde* Sag med en feed So.

Hvem der leder, han *finder*.

Hvor man *finder* sine Koster, *finder* man sin Tyv.

Hvem der leder i mange Brønde, *finder* Forgift i Somme. LI.

Man kan sagtens *finde*, hvad man falder over.

Man *finder* altid den Steen, man kører paa.

Man *finder* tit i Bondens Eie, hvad ei *findes* i Kongens Gaard. LI.

Man *finder* i Enkens Bo, hvad ei *findes* i Pigens Sko.

Den *finder* bedst, som fjælde.

Man *finder* først Noget, naar man kommer, hvor det er.

Fiin og Falsk (er slemme Følgesvende).

Der spindes aldrig saa *fiint*, det kan jo ved Solen sees. S

Fingrene af Fadet!

Det mindes *Fingre* hvad for dum gjordes. LI.

Man maa have et Øie paa hver *Finger*.

Giver du Fanden en *Finger*, da tager han hele Haanden.

Somme Folk maa sees paa *Fingrene*.

Hold dine *Fingre* hos dig selv!

Hold dine *Fingre* fra Andres Breve!

Man skal *fire* for den Stub, man har Ly af. S.

Man maa baade kunne *fire* og hale.

Fire Øine seer meer end To.

Fisken vil svømme.

24Det er nemt at *fiske* paa Fadet. S.

Det er *fladt* at drukne paa tørt Land. LI.

(Hvem der har Bisselær i Skoene), er fra *Flakkebjerg*-Herred.

Der er *flere* Fiskere end Fangere. M.

Jo *flere* Kokke, desværre Saad.

Der er *flere* graa Giæs end Præstens.

Flere Folk dræbes af Nadver end af Sværd. LI.

(Den gjør Opsigt), der faaer *flere* Øine end Præsten.

Flere kan træde Bælgen end spille paa Orgel-Værket. M.

Hvem der lever, som Folk er *flest*, ham spotter Færrest. LI.

De *fleste* Stemmer giælder.

Fluer ere næsvis.

Mangen En kan ikke taale *Fluer* i Stuen og har dog Hovedet fuldt af dem. M.

Det *flyder*, (sagde Palle), som fra spæde Kalve.

Heller *flye* end ilde fægte.

Flye leende Fiende og killende Ven! S.

Flye Øienskalke og malede Kinder. LI.

Flye det Selskab, som du kan snart forføres af! Ps.

Nissen *flytter* med.

Den bliver sjelden rig, som tit *flytter*.

Flyv ikke, førend du faaer Fier!

Flyvende Fart falder af snart. S.

Det varede ikke længe, fra Høns *fløi* op til de *fløi* ned igjen.

Ingen Mand skulde love bort, den Fugl, der *flyver*, han veed ei, hvort; thi den er ond at finde. Rk.

Loven skal maales efter *Folket*. S.

Folkets Røst, Guds Røst.

Først *Folk*, siden Sviin.

25Det er de Rette, som lægger svære Byrder paa *Folk*, og rører dem ikke selv med en Finger.

Folket er ikke til for Kongens Skyld, men Kongen for *Folkets*.

Hvem kan binde for *Folke-Munde*?

Man maa ikke være *folkesky*.

Den mindre formaaer, du ei *foragt!* ond Ende faaer gjerne Hovmod og Pragt. Ps.

Foragtet Fiende hevner sig, om han kan. S.

Man sætter gjerne det bedste Been *foran*.

Den *forbier* sig ikke, som bier til en god Nadver. Ll.

Man kan ikke *forbyde* en Fugl at flyve over Hovedet, men vel at bygge Rede i Haaret. S.

Alting *forgaaes*, men Træsko faaer Gaas aldrig.

Forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldnere!

Ulv *forliger* Sviin. Ll.

(Ogsaa Ægtefolk kan) *forliges* som Hunde og Katte.

Hvem der har *formeget* af Smørret, kommer Noget i Kaalen.

Formeget og forlidt fordærver Alting.

Man kan ogsaa faae *formeget* af det Gode.

Vorherre er Daarers *Formynder*.

Var *For-Raad* saa gode som *Efter-Raad*, da blev Ingen forraad.

Man elsker *Forræderiet* men hader Forræderen.

Forseet er forspildt.

Forsigtighed er en Borgemester-Dyd.

Man skulde ingen Mands Gaver *forsmaa*e, hvad enten de ere mange eller faa, men tage dem heller med Ynde! Rk.

Man kan jo ikke *forspørge* sig (men let forgiøre sig).

Folk snakker, som de har *Forstand* til.

26Med Aarene sanker man *Forstand*.

De gaaer ikke fra *Forstanden*, som ingen har.

Tit staaer *Forstanden* stille.

Drik Vand, saa beholder du din *Forstand!*

Forsvoren er evig forloren.

Forsvoren Ting gaaer snarest for sig.

Man skal ingen Ting *forsværg*e (uden at bide sin egen Næse af).

Enhver er sine egne Ords bedste *Fortolker*.

Bedst ikke at gjøre hvad man kommer til at *fortryde*.

Sine *Forældre* faaer man aldrig igjen.

Fraadser æder først Æblet og saa Skrællingen. LI.

Nei Tak, A er ingen *Fraadser*, sagde Jyden, han havde ædt nitten Spegesild og de bød ham den Tyvende.

Ingen kan have *Fred* længer end hans Nabo vil.

Man maa dog vel have *Fred* i sit eget Huus.

Man gjør meget for Huus-*Fred*.

Troe ikke *Freden*!

Hvo *Fred* vil nyde, maa ei *Freden* bryde. M.

Det gaaer ikke til i Krig, som i *Fred*.

Man være skal i *Fred* til Krig parat (og i Krig til *Fred*).

Jeg ingen Ting i Verden veed bedre end *Fred* og Retviished. Rk.

Freden er aldrig saa god, at de som har Skaden, beholder den jo. LI.

Falsk *Fred* gjør ny Krig. S.

Salige ere de *Fredsommelige*.

Blomsten lugter og i *fremmed* Bed. M.

Før du beseer *fremmede* Lande, see først til dit eget Huus! M.

Fremmed Mad smager bedst.

27Pral ikke med *fremmede* Fiere! (tænk paa Alliken!)

Fremmede Lader og falsk Farve har ingen Bestand. S.

Naar Skaden skrikker, kommer der *Fremmede*.

Bie bare, til de *Fremmede* er borte!

Man kan ogsaa komme *fremmed* til sig selv.

Frihed er bedre end meget Guld, om al Verden var deraf fuld. Rk.

I naturlige Ting maa man have sin *Frihed*.

Det er godt at være født paa *Friheden*.

(Folk kan være) *frie* som Fuglen i Luften.

Man kan sige sig *fri* for Gierningen, men ikke for Ordet.

Gud *frie* os fra det Onde!

Herrer og Narre har deres *Frisprog*.

Frist ikke Vorherre!

Gud leed os ikke i *Fristelse*!

Det gaaer altid ud over de *Fromme*.

Jorden er altid *frossen* for vantrevne Sviin.

Tit er *Frygten* større end Faren. M.

Helten *frygter* Spot, men ei Død. M.

Frygt Gud og følg Landeveien!

Frygten kan gjøre en Flue til en Elefant.

Kiærlighed driver *Frygten* ud.

Den Gamle *fryser*, om han paa Ilden sad. LI.

Frænde er *Frænde* værst (sagde Ræven om de røde Hunde).

Lad Vorherres *Fugl* ikke døe! S.

Er det end smukt Veir om Vinteren, synger *Fuglene* dog ikke S.

Fuglen bygger ei sin Rede større, end Vingerne rækker. M.

Hver *Fugl* synger med sit Neb (sagde Kukkeren da han hørde Nattergalen).

28Seer til *Fuglene* under Himmelen!

Den *Fugl* er snart krystet, som ihænde haves. LI.

Strø Salt paa Halen, saa fanger du *Fuglen*.

Kun en Søvn skiller *Fuld* og Gal ad. LI.

Man skal varlig bære *fuldt* Kar. LI.

Fuld Mund taler af Hjertens-Grund.

Hvad Hjertet er *fuldt* af, løber Munden over af.

Hvad man *gør*, naar man er *fuld*, skal man svare til, naar man bliver ædru.

Fulde Folk *gør* ingen Ting ret, uden naar de lægger sig i Rendestenen. S.

Man maa see at holde Hjulet i *Furen*.

Fuskeren har femten Haandværker.

Fy dig an, hvor du er sort, sagde Gryden til Kiedelen. LI.

Fælles Skæbne er sød.

Blomsten er Frugtens *Fæste-Penge*. LI.

Fød mig iaar, saa skal jeg *føde* dig ad Aare!

Hunden har Klæden og gaaer om *Føden*.

Hestene *føder* Vognmanden bedre end Vognmanden Hestene. M.

Føden faaer man nok, saalænge man skal leve.

Grimen *følger* Hesten.

Krybben *følger* ei med Hesten. S.

Med Koen *følger* Halen.

Spotten og Skaden *følges* gierne ad.

Ungdom og Viisdom *følges* ikke ad.

Tom Tarm *følger* lad Arm. M.

Tænk paa *Følgerne!*

Hvem der hitter Noget, *før* det bliver tabt, skal *døe*, *før* han bliver syg. S.

Man skal ikke tage Hatten af, *før* man seer Manden.

Gal ikke, *før* du er kommet ud af Ægget!

29Gjør dig ikke gal, *før* du veed, hvorfor!

Roes ikke af Baaden, *før* Torvet er holdt! M.

Ulykken truer ei altid, *før* den slaaer. M.

Jo *før* man begynder, des *før* bliver man færdig.

Ond Foged bliver ei god, *før* man faaer en værre. LI.

Sælg ikke Skindet, *før* du har skudt Bjørnen!

Man skal ikke slaae det skidne Vand ud, *før* man har det Rene.

Ingen er salig, *før* han kommer i sin Grav.

Kast ei det gamle Kar bort, *før* du veed, om det Ny holder Vand! S.

Man troer ingen Helgen, *før* man seer Jærtegn. S.

Roes ei af Gildet, *før* du kommer hjem!

Raab ei vundet, *før* du er over Sundet! S.

Ingen sørge for Vuggen, *før* Barnet er født. S.

Vorherre mætter Maven *førend* Øinene.

Førend du beder om Datteren, læg Mærke til Moderen! M.

Brænd ikke Huset, *førend* Fienden kommer. LI.

Der har været Folk oppe *førend* idag.

Hvem der bliver *først* færdig, skal hjælpe de Andre.

Harv *først* hvad jeg har pløiet, saa faaer du at vide, hvad jeg har døiet!

Hvad der kommer *først* i Karret, vil det gierne smage ad. M.

Den *første* Snibbe er bedre end den sidste Bande. S.

Heller den *første* Vrede end den sidste.

Hold *først* paa Ploven, *før* du seer efter Høsten! M.

Saae Møget sidst og høst det *først!* S.

Isen brister gierne *først* under den voveste Hest. S.

Een Gang skal den *første* være.

Det brænder *først*, som er Ilden næst.

30De *Første* skal blive de Sidste og de Sidste de *Første*.

Det er det *første* Skridt, der koster.

Træet falder ikke for det *første* Hug.

Af det sidste Bæger kommer det *første* Ørefigen. LI.

Det er ikke godt at vinde det *første* Spil.

Den, der slaaer *først*, er immer i Forhaanden.

Hvem der kommer *først* til Mølle, faaer *først* malet.

Ligesaa godt *først* som sidst.

Den *første* Fugl faaer det *første* Korn.

Det *første* Indfald er tit det bedste.

Faae *først* og flaae saa!

Den *første* Skade er bedst at styre. LI.

Søger *først* Guds Rige og hans Retfærdighed!

(Sjokken *gaaer*,) som en Høne i Blaar.

Kiøre ud og *gaae* hjem, det er som Svinene (paa Olden).

Det *gaaer* ikke i et Aar, som i otte Dage.

Meget kan *gaae an* til en Tid.

Det *gaaer an*, sagde Spandet-Præst, de bar ham til Kroes.

Gaae ikke over Skrævet!

Krukken *gaaer* saalænge til Kilde, at den *gaaer* øreløs hjem.

Gaasen *gaaer* saalænge til Gilde, at den *gaaer* halsløs hjem.

(Meget i Verden) *gaaer* ud og ind, som Kong Valdemars R...

(Alt hvad der smager Folk,) *gaaer af*, som varmt Brød.

Gaae lige paa dine Been!

Gaae ikke paa gale Veie!

Lad dem kalde dig graa, naar de kun lader dig *gaae*.

Man maa krybe, til man lærer at *gaae*.

31See til, du *gaaer* ikke bag af Dandsen!

Det er ikke godt, naar Munden *gaaer* i Baglaas, (*gaaer* af Hængslerne).

Gaae dit Skud og gak med Gud!

Vil du ikke age, saa kan du *gaae!*

Hvordan *gaaer* det? sagde den Eenøiede til den Halte. Som du seer, sagde han. S.

Man maa *gaae* paa Jorden, om den saa var gloende.

Naar man har dandset Fødderne af, maa man *gaae* paa Stumperne.

Naar Øllet (Brændevinet) *gaaer* ind, *gaaer* Viddet (Forstanden) ud. Ll.

Jeg ager, sagde *Gaasen*, da løb Ræven af med hende. Ll.

Den *Gaas*, Hovedet er af, kækker aldrig meer.

Giærd saa Gaard, at der bliver ei *Gab* ved Enden! Ll.

(Der hører Mod til) at staae i *Gabet*.

Vil du giøe, saa glem ikke at *gabe!*

Kan du ikke gloe, saa kan du gabe, og Munden er ligesaa stor som begge Øinene.

Gaber du, saa hold Haanden for Munden!

Naar *galt* skal være, da jo galere, jo bedre.

Det bliver ikke godt, førend det har været reent *galt*.

Galt gik det, og vel var det.

Galskab er jo kortere, jo bedre. S.

Det nytter ei at *gabe* mod Ovns-Munden. S.

Der skal ogsaa Forstand til at giøre sig *gal*.

Gale Hunde faae revne Skind.

Det er en *gal* Kokkepige, som sulter sig selv. Ll.

Ingen Hund løber *gal* i femten Aar. Ps.

Mangen En er ikke saa *gal*, som han løber avet om til.

De lumske Svin æder Masken, de *Gale* løber udenom.

Gamle Love og nye Retter er de bedste. S.

32 Af *gammelt* Jern smedes nye Vaaben. M.

Gammel Vane bider bedst.

Gammel Arpe er ei god at aftoe. LI.

Gammel Kiærlighed ruster ikke.

Gammel Ven og gammel Vej, de svige ei.

Til en *gammel* Tyv skal en ny Strikke. S.

Den *gamle* Vin er den bedste.

Gamle Kar vil gierne rinde. S.

Gammel Naade og nyt Venskab er ei at stole paa. S.

Gamle Mærker slaae aldrig feil. S.

Gammelt Huus har dumme Vindver. S.

Naar der gaaer Ild i *gamle* Huse, er det farligere end i Nye. S.

Gamle Ovne bage og Brød. S.

Gammelt Træ giver god Ild. LI.

Gamle Viser gaaer endnu bedst. S.

Gamle Folder er onde at slette. S.

Gammel Skade er ond at læge.

Gammel Synd gjør ny Skam. LI.

Der skal meget til at fange en *gammel* Rotte.

Gammel Giæld er bedre end *gammel* Sag. LI.

Gammel Giæld skal betales.

Kirken er et *gammelt* Huus, den staaer nok.

Der er ogsaa *gamle* Narre.

Gamle Mænds Sagn er sjelden usande. LI.

Gamle Træer taale ei at flyttes.

Langt fra Skud gjør *gamle* Krigsfolk. S.

Immer leger Hvalp, mens *gammel* Hund vil. LI.

Naar den *gamle* Hund giøer, da skal man see ud. S

Det er ondt at lære *gammel* Hund at kure. LI.

Gamle Katte lakke og Mælk.

Gammel Ræv er ond at fange. S.

33*Gammelt* Træ har Fald ivente. LI.

Gammel Læge og ung Bartskeer! S.

Gammel Ulv ændser ei Bonde-Skrig. S.

Naar de *Gamle* bliver gale, da bliver de det tilgavns.

Hvo længe lever, bliver *gammel* tilsidst.

Alle vil længe leve, men Ingen *gammel* hedde.

Fanden er *gammel*.

Gamle Støvere gjør den bedste Jagt. S.

En *Gammel* i et Huus er et godt Tegn. S.

Ingen er saa *gammel*, han tænker jo at leve et Aar. S.

End lever den *Gamle*, mens Gud vil. LI.

Bliver du *gammel*, saa bliver du graa.

De *gamle* Stude har de stive Horn (og de unge Fugle har de bløde Neb.) S.

Gammelt Kiød er ondt at tygge.

Skiøn paa *Gammen* har ei Alle sammen. LI.

Slaae Alvor paa *Gammen!* LI.

Hvem der tager sine *Gaver* igien, hans Børn bliver sorte.

Jeg priser alle *Gaver* uden Kølvehug. LI.

Der kommer aldrig den Skade til Land, det er jo Nogen til *Gavn*.

Giemt er ikke glemt.

Giem din Mund og *giem* din Ven! LI.

Det er godt at *giemme*, som ei æder Brød.

Hvem der *giemmer* til Natten, *giemmer* til Katten.

Den *giemmer* til Muus, som til Morgen *giemmer*. LI.

Glemt er *giengiældt* Øre. LI.

Kiender du ikke *Giengiældelsens* Ret!

Gienslag er ikke aflagt.

Giensti vorder tit Glipsti. LI.

Gaae ikke Peer Gantes *Gienvei!*

34Gjort *Gierning* staaer ikke til Ændring.

Gjort *Gierning* er halv forsvart.

Villie og Magt gjør alle *Gierninger*. LI.

Redskab og Vidskab gjør al *Gierning*. S.

Vær ikke for *gierrig* paa Verden!

Gierrig Kværn maler alle Slags Korn. LI.

Gierrighed er en Rod til alt Ondt.

Skal det være *Gilde*, saa lad det være *Gilde!*

Det er et daarligt *Gilde*, hvor ingen Ting gaaer itu.

Det er Kudskene, der skal rose *Gildet*.

Grød og Fisk er *Gildes-Mad*.

Man kan ikke *give* bort Alt hvad man har.

Giv den, som beder!

Man *giver* hvad man har.

Det er saligere at *give* end at tage.

Han *giver* kun lidt, som tigger selv. S.

Den *giver* tit mest, som mindst formaaer.

Man skal ikke *give* Bager-Børn Hvedebrød.

Hvem der *giver* til han tigger, skal slaaes til han ligger.

Man bliver ei fattig af hvad man *giver* bort.

Man har Tak for hvad man *giver* bort, men kun et Grin for hvad man lader sig narre fra.

Giver du Ødeland, da *giver* du før dig selv fattig end ham rig. M.

Mangen En Stjæler Oxen og *giver* Kallunet til de Fattige. S.

Giver Keiseren hvad Keiserens er (og Gud hvad Guds er!)

Man skal ei skue *givet* Hest i Munden, (den er god nok for det Kjøb.) LI.

Giv Raat for ilde sødt' (Usødet.) LI.

Fanden faaer ei Alt hvad man *giver* ham. S.

35Korn *giver* Kage og Kiøbe-Brød Hunger. LI.

Naar Stymperen *giver* Stakkelen, er der Glæde i Himlen. S.

Fugle og løst Folk at føde *giver* Møg for Møde. S.

Der er kun lidt *givet* i hvad fattig Kone spinder for. S.

Giver du Hesten Sporen, da *giv* ham ogsaa Tøilen! M.

Den er *glad*, som ei veed af Vaande. LI.

Ruder ud! sagde *Glar-Mesteren!*

Unge Piger vil ikke begloes med *Glar-Øine*. S.

Naar Døren er lukket og Lyset slukket, da er den *glemt*, som ude er lukket.

Man *glemmer* det Ene over det Andet.

Hvor man *glemmer* Noget, kommer man snart igjen.

Naar det er betalt, er det *glemt*.

Hvad man har laant, maa man aldrig *glemme* at bære igjen.

Glem ikke hvad du selv hedder!

Glem ikke hvad du vilde sige!

Mølleren er aldrig saa fuld, at han *glemmer* at tolde, (han tolder heller to Gange for en Feils Skyld). S.

Naar Hovedet er lægt, er Skurven *glemt*. S.

Han *glemmer* tit, som lukke skal, han *glemmer* ei, som stjæle vil. S.

Man skal *glæde* sig med de Glade og græde med de Grædende.

Glæd dig ikke for tidlig!

Det er en *Glæde* at kiøre i Slæde, men det er en Vee at vælte i Snee.

Sorrig og *Glæde* de vandre tilhobe.

Glæden er lig en flygtig Ven, som paa en Reise man finder.

Vorherre er en *god* Mand.

36Enhver er *god* for sig.

Der snoer sig ogsaa en Aal fra en *god* Fisker. S.

Hvem der har en slem Mund, skal have en *god* Ryg.

Morgen-Raad og Aften-Rød er *gode*. S.

Gode Ord er Guld værd.

En *god* Hører gjør en *god* Svarer.

Slette Giemmer gjør *gode* Tyve. S.

Det er en *god* Bul, som Axet voxer paa Enden af. Ll.

God er rygende Harve og dryppende Møg-Vogn. S.

Et *godt* Ord finder et *godt* Sted.

Man faaer tit for et *godt* Ord hvad man ikke kan faae for Penge.

Ord kan være saa *gode*, som rede Penge.

Et *godt* Træ bærer *god* Frugt.

Godt (Ord) vinder glad Hjerte. Ll.

Flere end Ni og færre end Tre gjør ikke et *godt* Lag. S.

Han ager *godt* Læs i Gaard, som *god* Hustru faaer. Ll.

Træet er aldrig saa *godt*, at Æblet jo kan blive ormstukket. S.

Der er ikke saa *godt* et Stykke Kiød, der er jo en Kiertel ved.

Nik er saa *godt* som Haandtag. S.

Hvem der ikke kan taale Ondt, kan heller ikke taale *Godt*.

Hvem der ikke vil med det *Gode*, han skal med det *Onde*.

Somme Folk gjør aldrig Godt, naar de veed af det.

Det *Gode* varer sjelden længe.

Fisken har det *godt*, han kan drikke, naar han vil. S.

Et *Godt* kaster ei andet ud. LI.

Det er ikke for det *Gode*, naar man lægger Hestene i Vognen.

37 Det er *godt* at have en god Samvittighed.

Det er *godt* at have Noget tilgode (naar det er hos en vis Mand.)

Vel stemt er *godt* nok, men vel spilt er dog bedre. M.

Godt Taal fik aldrig ond Ende. S.

Det er *godt*, der er Løgn til.

Hvor *godt* Folk er, kommer *godt* Folk til.

Grønt Saar er saa *godt* som gammelt. LI.

Det er *godt* at være kommet af *Godt*. LI.

Godt Heste-Kiøb gjør daarligt Ridende.

Godt at sidde i Rørene og skiære Piber. S.

Det er *godt* at være Præst om Paasken, Barn i Fasten, Bonde om Julen og Føl om Høsten. LI.

Det er *godt* at være Barn om Julen.

Hvem der smører *godt*, han kører *godt*.

Det var *godt* at Stakke fik ingen Hale. LI.

Graa Haar er Grav-Blomster. LI.

Æselet bliver *graat* i Moders Liv.

Der findes mange *Graa*, men faa *Vise*. S

Grin ad Fanden, ei ad Folk!

Grisen er gierne, hvor den har fuldt op. S.

Man maa lade meget gaae igiennem det *grove* Sold.

Grove Karle skal have grov Kost.

Mangen En maa *græde* iaar, for de loe ifjor.

Den Døde *græder* tit over den Levende. S.

Grædende Barn gjør sjungende Amme. S.

Terne sætter Haand under Kind og *græder* for Graaskind. LI.

Mange maatte ligesaa gjerne *græde*, som synge, naar det ikke var for deres Øines Skyld.

Kiællingen *græd*, for hendes Velling blev til Grød.

Man kan ogsaa *græde* med tørre Øine.

38Hvem *Gud* giver et Embede, giver han ogsaa Forstand.

Gud kræver ei meer end Han har givet.

Mennesket spaaer, men *Gud* raa'er.

Alting staaer i *Guds* Haand.

Hav *Gud* for Øine!

Det er ikke Alt *Guld*, som glimrer.

Morgen-Stund har *Guld* i Mund.

Den græder ei for *Guld*, som aldrig *Guld* eiede.

Guld er *Guld*, selv paa Skiøge og Tyv. S.

Guldet ligger i Bjerget og Skarnet paa Gaden. S.

Naar man skraber *Guldet* af, griner Træet frem. S.

Man skal ikke forgylde hvad ei *Guld* er værdt. LI.

Et Asen med *Guld* beladt vinder faste Stæder. S.

Guld-Nøglen lukker alle Porte op. S.

Forlangt fra Herre-*Gunst* fryser man og fornær brænder man sig. S.

Har man ei *Gunst*, da hjælper ingen Konst. S.

Ord og Penge skal være *gængse*. S.

Haabet beskæmmer ikke.

Man lever i *Haabet* (sagde Katten ved Mads-kabet.)

Saa længe der er Liv, er der *Haab*.

Man skal altid *haabe* det Bedste (det Onde kommer af sig selv.) S.

Jeg sælger ikke mit *Haab* for hundrede Mark. LI.

Vorherre har sin *Haand* i Alting.

Haand skal *Haand* faae eller Mund meensvæрге. LI.

Den ene *Haand* vasker den Anden.

Den høire *Haand* har Sliddet og den Venstre faaer Ringene. M.

Husk, du har *Hænder* paa Skaftet!

39Det er to daarlige *Hænder*, der ei kan føde een Mund. S.

Man skal ikke skue Hund paa *Haar*.

Et *Haar* og Andet gjør Bonden skaldet. LI.

(Det er haarde Halse, som) har *Haar* paa Tænderne.

Haardt imod *Haardt* (sagde Kiællingen, hun satte sin Bag mod Kirke-Muren.)

To *haarde* Stene maler ikke godt.

Det er *haardere* end Steen at tage hvad ei er til. LI.

Tag ikke det Bløde med det *Haarde!*

Had er hundsk. LI.

Had begraver de Levende og opgraver de Døde. S.

Frit Mod er *halv* Tæring og *Haab* er *halv* Føde. Ps.

Halvt Huus, *halvt* Helvede. S.

Lys er *halv* Stalbroder. S.

God Rygt er Hestens *halve* Foder. S.

To *Halve* gjør ikke altid en Heel.

Bedre er *halvt* Brød end Intet. S.

Heller dele *halvt* end miste Alt. S.

Halve Forholds-Regler due til ingen Ting.

Man skal ikke lade Narre see *halvgjort* Arbeide.

Halvgjort Arbeide skal man hverken love eller laste. LI.

Man maa ogsaa forstaae en *halvkvæden* Vise.

Halv-Skrattes Tale har Hverken Hoved eller Hale. LI.

Spil ikke paa din *Hals!*

Der synkes meget Godt for *Hals*. S.

Det er et godt *Handværk* der føder sin Mand.

Man faaer at gaae i de Klæder, man *har*.

Man veed hvad man *har*, men ikke hvad man faaer.

Skaf dig Noget, saa *har* du Noget!

Man bruger hvad man *har*.

Man kan nok faae Has paa det Lidt, man *har*.

40Tugt *har* Ære og Tro *har* Brød. LI.

Skov *har* Øren og Mark *har* Øine. LI.

Eet er at *have* Ret, et Andet at faae Ret.

Hare og Faar er ikke eens kiørt i Gaard.

Hastværk er Lastværk (sagde Uglspil, han havde været tre Dage ude at laane Giær og faldt over Dørtærskelen.)

Hastværk duer kun til at fange Lopper.

Der groer Græs, som *hegnet* er. LI.

Vei *heller* Maanen end alle Stjerner! LI.

Heller den første Vrede end den Sidste.

Heller ungt Barn end gammelt Skarn.

Heller eneste Barn end eneste Hest. S.

Heller døe med Ære end leve med Skam.

Heller fri Mands Død end evigt Fængsel. M.

Heller Noget harsk end Alt færsk. S.

Heller laane en Gal sine Klæder end en Nøgen. S.

Heller saaret end syg. Ll.

Heller Vable paa Haand end Knude paa Hals. M.

Heller Meget tilgode end Alt optaget.

Heller død end raadvild.

Heller stryge sine Landsmænds Sko end Udlændingers Fod. S.

Heller lokket Datter end hængt Søn. Ll.

Heller skilles ad end bygge paa Helvede sammen.

Regner det ikke *her*, saa regner det hist. Ps.

Hist op og *her* ned, og Sommer kommer til Pindsdag.

Alle vil *Herrer* være, Ingen vil Sækken bære. S.

Man skal *Herre* være eller *Herre* tjene.

Hvo tidlig vil være *Herre*, bliver længe Svend. Ll.

Man maa være *Herre* i sit Huus.

Vor *Herre* sidder overlig og seer nederlig. Ll.

41Tjeneren er ikke bedre end *Herren*.

Som *Herren* er, saa følge ham Svende.

Det er godt at være sin egen *Herre*.

Herre-Breve skal man læse to Gange. S.

Herre-Bøn er Herre-Bud. S.

Man skal æde med *Herre-Børn*, men ei lege med dem. S.

Man kan ogsaa sætte en *Herre-Gaard* overstyr.

Fire Skilling er dog ingen *Herre-Gaard*.

Herre-Hum har meget paa sig. S.

Herre-Hylde er nem at spilde. M.

Den bedste *Hest* kan Snuble paa fire Been, sagtens da Folk paa To.

Kiendte *Hesten* sin Styrke, lod han sig ikke styre.

Hofmands *Hest* kommer ogsaa til Harven. LI.

Hvo som altid vil *hevne* sin Harm, han bliver tit baade usel og arm. Rk.

Vær ikke for *hidsig* paa Kaalen, du kunde let brænde dig!

Der er *Hjelp* til Guds *Hjelp*.

Da Haren stredes med Ørnen, kaldte hun Ræven til Hjelp. M.

Rør Haand og Fod, saa *hjælper* dig Gud! S.

Man kan *hjælpe* sig med Lidt.

Item *hjælper* ogsaa til en Præken.

Hjelp er god, undtagen i Grødfadet. S.

Ondt at *hjælpe* af Dynen i Halmen. LI.

Mangen En *hjelpes* af Asken i Ilden.

Den bliver vel hjulpet, som Gud vil *hjælpe*. LI.

Hjemme er Hund djærvest. LI.

Naar Alt er frist, er *Hjemmet* bedst.

Hjemme er bedst at hvile. LI.

42Kom til mig i Morgen, saa er jeg ikke *hjemme!*

Godt nok at tale med en Mand, naar han er *hjemme*.

Hvem der vil sidde godt og ligge godt, skal blive *hjemme*.

Saa er Barn i By, som *hjemme* lært.

Spillemanden har det værst *hjemme*.

Brister *Hjemmel*, da brister ei Strikke. S.

Hvad der kommer fra *Hjertet*, gaaer til *Hjertet*.

Giør ingen Røverkule af dit *Hjerte!*

Bær ikke *Hjertet* paa Tungen, men Tungen i *Hjertet!* M.

Gud seer paa *Hjertet*.

Der kan ogsaa sidde Fløiels *Hjerter* under Vadmels-Kofter. S.

Man maa have *Hjertet* paa det rette Sted (og ikke i Buxerne).

Man sætte *Hjerte* for, man sætte *Hjerte* bag, en Tyv er dog en Tyv, det er en afgjort Sag.

Hvem kiender en Moders *Hjerte!*

Faure Ord fryde *Hjertet*.

Hjertet er bedrageligt.

Fra *Hjertet* gaaer Livet ud.

Til et godt *Hjerte-Lag* skal et godt Hande-Lag. M.

Himmel og Jord skal forgaae.

Der er ogsaa baade *Himmerig* og Helvede paa Jorden.

Uden I bliver som Børn, kommer I ikke i *Himmeriges* Rige.

Man kiøber sig ikke ind i *Himmerig*.

Hittet er halv Stjaalet, uden lovlig oplyst. S.

Hittet Vognkiep taber sig selv. S.

En ond *Hitter* er ikke bedre end en Tyv. Ll.

Hof-Kagen er enten blank eller brændt. S.

⁴³*Hof-Folk* er som Regnepenge (de har kun Navne-Værdi). S.

Det er forlorent hvad til *Hove* bæres. Ll.

Der tjener Ti til *Hove* for een Mands Lykke. M.

Hver skal med sit Held til *Hove* ride. Ll.

Hold fast paa hvad du har!

De *holder* Alle med den Stærkeste.

Mange *holder* med En, saalænge der er et heelt Sidebeen i ham.

Det er ikke værdt at *holde* paa hvad man har Ondt af.

Det er hver Mand Hæder fuldstor, at han *holder* fast sine Eder og Ord. Rk.

Hvad man lover skal man *holde*.

Loven er ærlig, men *Holden* besværlig.

Hold dine Øine hos dig selv!

Hold dine Fingre fra Andres Breve!

Hug er *holdne* Vare.

Hold Blaar fra Ild og Ungdom fra Spil! S.

Man skal heller gaae til *Hovedet* end til Halen.

Det er bedst at lægge sit *Hoved*, hvor man kan tage det igien.

Den Gaas, *Hovedet* er af, kækker aldrig mere.

Fisken begynder at stinke fra *Hovedet*. S.

(De kommer ikke langt) som altid vil igiennem med *Hovedet*.

Hvem der slaaer paa Halsen, er *Hovedet* nærgaaende. Ll.

Det er en slem Haand, der ei vil sit *Hoved* væрге. (Haand er Hoveds fødte Væрге). Ll.

Hvad hjælper det, naar *Hovedet* er af, at man hytter Skindet? S.

Naar *Hovedet* værker, da værker alle Lemmer. Ll.

⁴⁴*Hovedet* er den synderligste Part.

Det er ondt at sætte *Hoved* paa Folk, som Intet har.

Der er ogsaa *Skabilken-Hoveder*.

Hvem der ikke har det i *Hovedet*, skal have det i Benene.

Jeg hader en *hukommen* Lagsbroder. S.

Veed du et *Hul*, saa veed jeg en Pind.

Jeg kan sige dig en Glose, der er *Hul* paa din Hose.

Kast *Hund* i Jordans Flod, det bliver Hund, som før. Ll.

Det staaer ikke til *Hunde* at Hors døer. Ll.

Lille *Hund* hedder længe Rakke (Hvalp.) Ll.

Hvem der gaaer i Seng med *Hunde*, staaer op med Lopper. S

Det er en daarlig Herregaard, som *Hundene* har ædt Bønderne fra.

Hvad Forskjel er der paa en *Hund* og en Bogtrykker?

Vorherre hører ikke *Hunde-Bønner*.

Hunger er et haardt Sværd.

Den Mætte veed ikke hvad den *Hungrige* lider.

Kiernemælks-Valle og mullent Brød lædsker og tit for *Hungers* Nød. Ps.

Det er godt at have *Huus* over Hovedet.

Uden Gud bygger *Huset*, arbejder de forgjæves, som bygge derpaa.

Splidagtige *Huse* forfalder.

Ingen svarer saa høi en *Huus-Leie*, som Bien. Ll.

For *Huus-Tyve* kan Ingen lukke.

Børn og smaa Hunde *huske* længe.

Hvad du ikke kan *huse*, faaer du sætte i Hæs!

Hvad kommer det Smør ved, *hvad* Kaalen bliver feed af?

⁴⁵*Hvad* gjør man ikke for Kone og Børns Skyld!

Hvad man ikke er, kan man blive.

Hvad er vi, naar Vorherre rører ved os!

Hvad gjør Hest i Ager uden at bide af Ax og møge i Stubben! Ll.

Hvad vil Spurv i Trane-Dands!

Hvad ei kiendes paa Graat, sees grandt paa Sort. M.

Hvem kan for Ulykker, naar Huset er fuldt?

Hvem der gaaer i By at bage, mister baade Kul og Kage. S.

Hvem vil lukke det Øie, Gud under at see? Ll.

Naar Gud er med os, *hvem* kan da være imod os?

Hvem kan vide Alting?

Hvem kan tænke paa Alting?

Hvem der blæser ad Ilden, faaer Gnisterne i Øinene. S.

Hvem der hælder Vand over Hovedet, faaer det let i Ærmet. LI.

Hvem der har god Mad, faaer den nok spist.

Hvem der har Bold og Kiep, faaer nok Stalbroder. LI.

Hvem der hvisler i Mørke, har Skielmen bag Øret.

Hvem der frikiender den Skyldige, fordømmer den Uskyldige. M.

Hvem der ikke vil gaae op ad Trappen, kommer ei paa Salen. M.

Hvem der vil være sikker, maa ei være for tryg. M.

Hvem der vil være klog paa Himmels Løb, bliver let en Nar paa Jorden.

Hvem der har et gult Haar, vil have det kruset.

Hvem der forgaber sig i Lokker, er let hildet. S.

Hvem ei staaer til at raade, staaer ei til at hjelpe.

Hvem der saaer Penge, høster Armod.

Hvem vil hugge sin Næse i Steen?

⁴⁶*Hvem* der ikke seer sig for, maa tage Skade for Hjemgiæld.

Hvem Intet vover, han Intet vinder.

Hvem, sagde den gamle Muus, vil hænge Bjelden paa Katten? S.

Hvem der sover, synder ikke.

Hvem der vil være med i Legen, faaer Noget af Stegen.

Hvem der har sin Næse allevegne, faaer den let i Klemme.

Hvem veed Peer Paarses Lykke?

Det er ikke *hver* Dag Bage-Dag.

Ikke *hver* Mand har Høg paa Hand. LI.

Hver Mand, sin Lyst!

Hvert Liv sin Lyst, *hver* Lyst sin Lov. M.

Lad *hver* Dag have sin egen Plage!

Hver er hæd, som han er klæd (sagde Skruptudsen, hun sprang op af Fløde-Bytten.) LI.

Hver Ting har sin Tid.

Hver Ting paa sit Sted (og Natpotten i Skabet.) S.

Hvert Land har sin Skik.

Hver den Fyrste, sin Krone bær, bør den at give, som tørvtig er. Rk.

Somt er for godt at gaae *hverdag* med.

Hvermands Ven, *Hvermands* Nar.

Den Steen bliver vaad, som *Hvermand* spytter paa. LI.

Hvem der bygger efter *Hvermands* Raad, han faaer et kroget Huus. S.

Der kommer ikke *hvert* Aar Hval til Lande. LI.

(Et daarligt Faar,) der kan *hverken* bræge eller faae Lam.

47Lunken er *hverken* kold eller varm.

(Smagløst er) hvad der har *hverken* Saft eller Kraft.

(Et daarligt Træ,) som duer *hverken* at age eller bage ved.

(Den er forarmet,) som har *hverken* at bide eller brænde.

(Et flaut Saar,) som er *hverken* hugget eller stukket.

Man skal *hverken* holde med Brud eller Beiler.

Somme Folk er *hverken* det Ene eller det Andet.

Bild dig ikke ind, du er *hvid*, fordi Nogen er kulsort. M.

Hvem der *hvidsker*, han lyver.

Somme Folk *hvidsker*, som det regner i Skræppe.

Oxe *hviler*, mens (den) Anden aages. LI.

Husleie og Rente *hviler* aldrig. S.

Den *hviler* to Gange, som paa Steen *hviler*. LI.

Hvilken Finger, man skiær sig i, saa bløder det. S.

Hvo Fanden skiber, maa føre ham over. S.

Hvo Fanden vil flaae, skal have Fingre af Staal. Ll.

Hvo ei ud sætter, ei op trækker. S.

Hvo som haver af Alderen mest, han bør være i Retten bedst. Rk.

Hvo som haver en Tjener huld, giver hannem baade Sølv og Guld! Rk.

Hvo leve vil foruden Straf, maa ligne hvad han er kommet af! Rk.

Hvor er den Snee, som faldt ifjor?

Hvor Gud skaber Munde, skaber Han ogsaa Mad. Ll.

Hvor de binder Bjørnen, der bider han.

Hvor Træet falder, der skal det ligge.

Stik Fingeren i Jorden, og lugt, hvor du er!

Hvor der handles Noget, der spildes Noget.

48Man holder sig gierne til, hvor der vanker Noget.

Hvor Aadselet er, forsamles Ørnene.

Hvor der er Ære, er Tugt, hvor der er Fred, er Frugt. S.

Hvor end Heiren flyver, fører den sin Hale med. Ll.

Hvor I har drukket jert Øl, kan I spilde jer Bærme.

Den veed bedst hvor Skoen trykker, som har den paa.

Ihvor man tager paa Tidselen, saa stikker den. S.

Hvor man har faaet sin Bane (Skade) maa man søge sin Bod (Opreisning).

Hvor Skatten er, vil Hjertet være.

Hvor Træet falder, vanker de bedste Spaaner.

Det som Ingen veed, hvor er støiet eller fløiet (det fløi bort med Vildgiæssene).

Hvor der er Hjerte-Rum, er ogsaa Senge-Rum.

Hvor Musen og Katten gjør baade eet, der pleier god Bonde at tabe. Rk.

Der er Ingen tilsammen viet uden Munken og hans Jakke, Hofmand rider og Hofmand bier, hvor han kan tjene til Takke. Kv.

Immer kommer Vand, hvor været haver. Ll.

Kast mig *hvor* du vil, sagde Odderen, kun ikke i Vandet! LI.

Ondt i Huse, *hvor* Ingen er Kuse (Kyse) (men tigange værre, *hvor* hver er Herre.) LI.

Hvor man lægger en Tønde Rug, kan man ikke lægge en Tønde Havre.

Det kiender paa Benet, *hvor* Hosen er hullet. LI.

Der spørges ikke, *hvor* man kom sammen, men *hvor* man skiltes ad. S.

Man spørger, *hvordan* Noget er gjort, ikke *hvor* længe du har været om det.

49 *Hvorfor* fik kullet Ko ingen Horn?

Barnet klager nok, det faaer Hug, men siger ikke *hvorfor*. LI.

Hvorlangt er der fra Fastelavn til Kiøbenhavn, naar man følger Giærdet?

Hvorlænge var Adam i Paradis?

I *hængt* Mands Huus man ei om *hængte* Folk maa tale.

Hvem der vil *hænge* sig, finder nok en Strikke.

Man kan sagtens finde en Krog at *hænge* sin Hat paa.

Høflighed koster ingen Penge.

Er Du *Høg*, saa tag ikke vore Høns!

Høi i Sæde, grant i Sigte. M.

Sæt ikke dit Lys for *høit*, om Taanden skal skjules! M.

Torden slaaer snarest ned i de *høieste* Taarne. M.

Der er *Høi* over *Høi*.

Naar man spænder Buen for *høit*, da brister den.

Høit er Herre-Bud, men *høiere* Guds Bud.

Hvo *høit* vil flyve, falder ofte ned.

Han sidder *høit*, som deler Jord. S.

Hævd gjør Hest og ei *høi* Stald. S.

Skinken hænger aldrig saa *høit*, at Hunden venter sig jo Skanken. LI.

Ingen Fugl flyver saa *høit*, den maa jo søge Føden lavt. S.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Høit paa Pald (Bænk), nær ved Fald. LI.

Man sidder sjelden magelig paa *høie* Stole. S.

Det *høieste* Bjerg at komme over, er Dørtærskelen. S.

Jo *høiere* Bjerge, des dybere Dale. S.

Høirøstede Kvinder skal man bruge til at forjage Krigshære med.

50Saa lever *Høne* af sit Skrab, som *Løve* af sit Rov. LI.

Vil Ægget lære *Hønen*?

Det varde ikke længe, fra *Høns* fløi op, til de fløi ned igien.

Af Lidt og Lidt sanker *Høne* Æg.

Man maa vide, hvad man gjør, naar man vander sine *Høns*.

Hør ret og svar ret!

Man skal *høre* meget, førend Ørene gaaer af.

Hør, før du svarer!

Hvad Øret ei *hør*, det Hjertet ei *rør*.

Saa lever *Høvding* af Rov, som *Høg* af Klo. LI.

Mit *Ja* er ligesaa godt, som dit *Nei*.

Ja og *Nei* er den lange Trætte. LI.

Pigens *Nei* er Ungersvendens *Ja*. S.

Du skal *Ilden* rage om du vil Venner varme. LI.

Da er *Ilden* god inde, naar Huusegel (Iistap) hænger ude. LI.

Læg *Ild* paa Haand eller Haand paa *Ild*, det svier til Hand og ei til Brand. LI.

Ilden er en god Tjener, men en slem Herre. S.

Tyven levner Noget, men *Ilden* Intet.

Det er ilde, at være mellem to *Ild*. LI.

Man giver *Ild* bort i Helvede, her laaner man den kun ud.

Naar *Ilden* er ude, bliver Asken kold.

Man gjør ikke *Ild* saa lavt paa Jord, at jo Røgen slaaer i Sky. S.

Der gaaer ikke Røg af en Brand, uden der har været *Ild* i den.

Vogter Lys og *Ild!*

51 Man maa taale Røgen for *Ildens* Skyld. S.

Hvo *Ild* fattes, han lede i Asken! LI.

Giæk-*Ilden* forfører Folk om Natten og smukke Kvinder om Dagen. S.

Hvad man elsker ret, gaaer man i *Ilden* for.

Immer groer gangende Fod og svelter siddende Krage. LI.

Indbildning er værre end Pestilens.

Indtægt maa svare til Udgift.

Ingen bliver lastet, før han skal giftes, eller rost før han er død.

Ingen dør af Trudsel. LI.

Ingen veed, hvo hinanden arver. S.

Ingen skumper, uden han ager. S.

Den kan bedst med Harm, som *ingen* har. S.

Der er *ingen* Bjelker under Isen.

Æggene i Panden, saa bliver der *ingen* Unger af. S.

Siden Ruus kom op, er *Ingen* fuld. S.

Ingen Vise til Ende, ingen Mand til Ægte. S.

Det er *ingen* Sag at bande Kongen i Ovn (slaae Kneps i Lommen).

Ingen er bedre til Degn end en afsat Præst.

Giæs bider *ingen* Ræve. M.

Hvem der drikker om Natten og sover om Dagen, er *Ingen* iveien. M.

Hvor der er *ingen* Klage, er ingen Sag.

Hvor *Ingen* falder, staaer heller *Ingen* op.

Aftensyg Kone og morgenmullet Veir har *Intet* at betyde. S.

Intet er godt i Øie, men ondt i Mave. LI.

Intet Slot, eller Stad og Land, kan være saa fast med Mur eller Vand, at, om det ei vel i Vare tag's, det maa jo let overvindes strax. Rk.

Hvor *Intet* er, har Keiseren sin Ret forloret.

At tigge Brød og sælge, er *Intet* at tabe paa. S.

Hvad faaer man for *Intet* i denne Verden (uden Luus og lange Negle)?

Man maa ogsaa blæse til Jagt, hvor *Intet* fanges. LI.

Intet er saa godt, at man jo skal frygte, og *Intet* saa ondt, at man jo skal haabe. S.

Lyster dig *Intet*, saa brøster dig heller *Intet*. M.

Vi har *Intet* indført i Verden, derfor kan vi heller ikke udføre Noget.

Jo stærkere Hesten løber, des kortere bliver Milen. M.

Jo rigere, jo kargere, jo ældre, jo argere. LI.

Jo meer, jo bedre.

Jo før, jo heller.

Jo meer man har, des meer vil man have.

Jo høiere paa Dagen, jo mere Nyt.

Jo større Skielm, jo bedre Lykke.

Jo meer man ynker Barnet, des meer græder det.

Jo federe Græsgang, des grovere Oxer. S.

Jo bedre Jord, des slettere Veie. S.

Jo meer man sover, des meer man vil.

Jo meer man drikker, des meer tørster man.

Jo bedre Ild, des mindre Røg. S.

Jo meer det koster, des bedre smager det.

Jo bedre Jord, des mere Ukrud. S.

Det er bedst at blive ved *Jorden*.

Af *Jord* est du kommet, til *Jord* skal du blive.

Somme faaer aldrig *Jord* nok, før de faaer Munden fuld.

Kaalen skal man blade, ikke ruske. LI.

53Saa er Konen, som *Kaalen*, hun laver. LI.

Hvem der ikke vil have min *Kaal*, skal heller ikke have mit gode Ko-Kiød.

Kaal og Knur er ond Aftensmad. S.

Man *kan* ikke baade blæse og have Meel i Mund.

Man *kan* ikke meer end man *kan*.

En Skielm gjør meer end han *kan*.

Man *kan* ikke plukke Haar af den Skaldede.

Naar man gjør hvad man *kan*, da er man uskyldig (som Barnet i Vuggen).

Somme Folk *kan* faae Alt hvad de peger paa.

Af klottet Føl *kan* blive Hest (af usel Pebling og en Præst).

Kan du ikke gloe, saa *kan* du gabe (og Munden er ligesaa stor som begge Øinene).

Kast paa Krog og hold, om du *kan*. LI.

Karl er den, som gjør *Karls* Gierning.

Man maa være *Karl* for sin Hat.

Katten slikker Bytten for Mælkens Skyld. S.

Hvem der pløier med *Katte*, skal harve med Muus. S.

En *Kat* maa see paa en Konge, sagtens jeg paa din Hjord-Unge.

Katte-Børn vil gjerne tage Muus. S.

Den er klog paa *Katte-Død*, som har Tarmene om Halsen.

Slaaes og kysses, det er *Kieltringe-Liv*.

Kiæk er den, som *kiender* ingen Fare.

Alle *kiender* Tosse, men Tosse *kiender* Ingen.

Det *kiendes* paa Kind hvad Mund har fortæret. LI.

Syl i Sæk, Straa i Sko og Skiøge i Krog *kiendes* let. S.

Hvem der *kiender* Skalken, *kiøber* ham ikke.

54 Blæse med en Nød, især naar *Kiernen* fattes. LI.

Hvem der vil have *Kiernen*, maa knække Skallen.

Man maa *kierne* til man faaer Smør. S.

Tit kommer stor *Kiv* af liden Trætte. LI.

Hvem der slaaer igjen, fremmer *Kiven*. LI.

Kives ikke med din Foged eller med din Sogne-Præst! LI.

Kives ikke med din Dommer! LI.

Kiællinge-Latter bliver let til Hoste. S.

Kiært Barn har mange Navne.

Hvo *Kiært* vil have, skal *Kiært* lade. LI.

I Storm skal man *Kiært* kaste. LI.

Immer fjæles *Kiært* under Kaabe. LI

Kiærlighed gaaer for Konge-Bud. S.

Kiærlighed gaaer giennem lukte Døre.

Kiærlighed er stærkere end Døden.

Kiærlighed er blind.

Kiærlighed er en Villie, den falder ligesaa let paa en Løg, som paa en Lilie.

Kiærlighed er som Mimer-Dugg. S.

Kiærlighed, som Graad, springer fra Øinene og falder for Brystet. S.

Kiøb ikke Katten i Sækken!

Daaren og Asenet *kiøbe* Vid med Hug. LI.

Naar man skal *kiøbe* Noget, faaer man nok at vide, hvad det koster.

Man har dog ikke *kiøbt* sit Liv af en Bisse-Kræmmer.

Man tager gjerne det bedste *Kiøb*, man kan faae.

Kiøbe-Lyst varer kun, mens Klengen høres. S.

Af rige *Kiøbmænd* blive fattige Herremænd, og af fattige Herremænd fornemme Tiggere. M.

55 Mange er de, som *kiøre* vil, vee den, som trække skal! LI.

Kiør ikke, som du havde stjålet baade Heste og Vogn!

Den kan ilde *kiøre*, som ei kan vende. LI.

Klag ikke over heelt Skind!

Bonden *klagede* over at han fik ikke andet af Røgelsen end Lugten. LI

Det er skielmsk at *klappe* med den ene Haand og nappe med den anden.

(Det er et godt Spil) der *klinger* som Kattun.

Har jeg det, der *klinger*, faaer jeg nok det, der springer.

Der er *Klo* for Bjørne-Skind. S.

Man træder Katten saa længe paa Halen, til den vender *Kløerne* igien.

(Et fyndigt Ord) har baade Neb og *Kløer*.

Kloge Høns gjør og i Nelder.

Kloge Børn blive ei gamle (og umoden Frugt kan ikke giemmes). S.

Det er et *klogt Barn*, som kiender sin Fader.

Vil du blive *klog*, saa vær ikke selvklog! M.

En *klog* Mand gjør en viis Kone, og en *klog* Kone gjør en lykkelig Mand. M.

Denne Verdens Børn er *klogere* end Lysets Børn.

(Den er *klog*) som kan høre Græsset groe.

Smukke Folk *klæder* Alting godt.

De som har bløde *Klæder*, er i Kongers Huse.

Knap Tjeneste, *knappere* Løn. M.

Det er *knappe* Tider, man lever i.

Koen malker af Tanden.

Det er mig det Samme, hvem der har *Koen*, naar jeg faaer Mælken. LI.

56 Den Dag *kommer* nok, da Koen har sin Hale behov. LI.

Det er Alt godt, hvad af Korn *kommer*. Ll.

Naar det *kommer*, saa *kommer* det Altsammen paa een Gang (sagde Skræderen, han fik et Par Buxer at vende til Jule-Aften).

Kommer de, saa *kommer* de ikke, men *kommer* de ikke, saa *kommer* de nok, sagde Bonden, han saaede Ærter og saaede efter Fuglene.

Hvem der hverken *kommer* for tidlig eller for silde, *kommer* ret tilpas.

Kommer Tid, *kommer* Raad.

Kommer vi ikke idag, saa *kommer* vi imorgen.

Der *kommer* Vand, som været haver. Ll.

Den *kommer* ogsaa med, som kører med Stude.

Den Ko, som bisser, *kommer* ogsaa til Byes. Ps.

Kom igjen, om du tør, og bid Skeer istykker!

Det *kommer* igjen, sagde Manden, han gav sin So Flesk.

Hvad der er godt, *kommer* nok igjen.

Den Onde er god at *komme* i med, men ikke at *komme af* med.

Kommer man ind i det, *kommer* man vel ogsaa *ud* af det.

Har du Mod, saa *kom* an!

Det *kommer an* paa en Prøve.

Det *kommer an* paa en retfærdig Sag.

Det *kommer* ikke *an* paa en Haandfuld Noder.

Det *kommer* ikke *an* paa en Pølse i Slagtertiden.

Det *kommer op* i Tø, som fjæles i Snø. Ll.

Hvad med Synden *kommer*, med Sorgen bortgaaer.

Did *kommer* Kage, som Kone vil.

57Som *Konen*, saa Huset.

Man maa kiende den *Kone*, hvis Pølse man spiser. S.

Kone-Død er Albu-Stød.

Frygter Gud og *Kongen* ærer!

Det er godt at have *Kongen* til Morbroder.

Pyt, sagde Peer til *Kongen*.

Kongen er Loven og Lovsens Ende.

Kongen faaer selv det mindste.

Kongen maa see med Andres Øine.

Konger er ogsaa Mennesker.

Det bør hver *Konning* at have til Sæd: beskærme sit Land og holde Fred, og vide at gjøre sin Almue Gavn, for hvilken han bær sit *Kongenavn*! Rk.

Dog en *Konning* har i sin Magt, at gjøre hvad hannem er i Agt, da bør hannem ei at gjøre Uret! Rk.

Det er en *Konge* Ære fuldstor, at han holder sig fra mange Ord, saa at hans Folk de heller attraae at høre hans Ord, end kiedes derpaa! Rk.

Mangen Mand attraaer *Konge-Navn*, og haver dertil stor Lyste, uden han bær det sit Rige til Gavn, han maatte det heller myste! Rk.

Konst vil have Tid. S.

Konst er let at bære.

Der er ogsaa brødløse *Konster*.

Mange er *Konstens* Veie. Ll.

Konst gaaer tit for Magt. Ll.

Konsten stiger (sagde Ulken, da de trak Thorvaldsen).

For *Konst* skal man Mesteren ære. Ll.

Man skal troe hver Mester i sin *Konst*. S.

(Det er ingen *Konst*) at gjøre en Daler i tre Mark.

Det er ingen *Konst* at rive ned, men at bygge op.

58Man maa bære sit *Kors* med Taalmodighed (sagde Manden, han tog sin Kone paa Ryggen).

Kors dig for Fanden, ei for Folk! S.

Kort og godt!

Korte Prækener og mærkelige, korte Bønner og hjertelige! S.

De koldeste Dage er ogsaa de *korteste*. M.

Kortet er forgiven (sagde Bonden), jeg har ingen Trumfer.

Der er intet Broderskab i *Korten-Spil*.

Hvem der er lykkelig i *Korten-Spil*, er ulykkelig i Giftermaal.

Koste hvad koste vil (sagde Konen, jeg vil have min Villie).

Krage søger Mage.

Kragen seer nok, hvad So hun skal ride paa.

Naar alle Fugle flyver bort, bliver *Kragen* tilbage. S.

Kragen sad paa Kviste, sagde hvad hun vidste.

Kragen raaber altid paa sit eget Navn.

Kragen er ikke des hvidere, for hun toer sig tit. Ll.

Man kan see paa *Krammen* for ingen Penge.

Krammen hænger aldrig saa høit man kan jo byde (falle) paa den. S.

Naar man kjøber Kræmmeren, har man *Krammen* for Intet.

Hvem der pløier med Ræve, faaer *krogede* Furer.

Der kommer ogsaa Kul af *kroget* Træ. S.

Der kan ogsaa voxer en *kroget* Green paa et lige Træ. S.

Den skal bøde med *Kroppen*, som ei har Ko. Ll.

Krummer er ogsaa Brød.

59 *Kryb* til Korset!

Sygdom flyver paa, men *kryber* af.

Kryb ikke i et Musehul!

Menneskerne *kryber* til Gud, men løber til Fanden. S.

En *Krøbling* kan ogsaa vise Vei. M.

Gamle *Kudske* maae nøies med Skraldet.

Naar *Kudsken* er gal, gaaer det ud over Hestene.

Kul er ei Skarn i Kongens Mad. S.

Vorherre giver *Kuld* som Klæder. LI.

En ond *Kvinde* er Helvedes Dør-Navle. LI.

Det kvælder ei, hvor *Kvinder* drikke. LI.

Mands-List er vel behænde, men *Kvinde-List* er uden Ende.

Koldt er *Kvinde-Raad*. LI.

Det *kyser* ei Alt, som sort er. LI.

Den skal see ilde ud, som skal *kyse* Fanden.

Den ene Trolld *kyser* ikke den Anden. LI.

Kys hvor du klapper!

Hvo Børn vil *kysse*, skal gaae til Vuggen. S.

Bi *kysser Blomst*, og den bliver dog smuk. S.

Man skal ikke svide Alt hvad *laadent* er.

Laan skal lydesløst hjemkomme.

Man *laaner* sin Ven og kræver sin Fiende.

Det er godt at *laane* Gud og Ageren, de giver høie Renter. S.

Laas for Læder-Sæk, det loe Tælle-Kniv ad. S.

Lad Oxe er ei Hvilen værd. LI.

En *lad* Tyv er bedre end en *lad* Tjener. S.

Lad gaaer nødig paa Steenvei. LI.

Naar *Landet* er rigt, er Vandet armt. S.

60*Landets* Viis og *Landets* Sprog er *Landets* Ære. S.

Man skal ei roe sig videre ud, end man kan komme i *Land*.

Lang er Rettens Vei.

Vanart har en *lang Stjert*. LI.

Der er *langt* frem, sagde Kiællingen, hun saae sig tilbage. S.

Æblet falder ikke *langt* fra Stammen.

Lang Betænkning er vis Beet.

Lang Sygdom er den visse Død. LI.

Der er gode Raad til den Pølse, som er for *lang*.

Veien *lang* gjør liden Byrde trang.

Langt Bord, stakket Liv. S.

Der skal *lange* Arme til at lukke alle Munde.

Svig og Skvalder har *lang* Alder. LI.

Lange Nætter gjør magre Høns. M.

Storkens Sang er ikke des sødere, for Nebbet er *langt*. M.

Heiren *laster* Vandet, for hun kan ikke svømme. LI.

Var Løgn *Latin*, sagde Jyden, saa kund' A preek!

Paa megen *Latter* kiender man en Nar.

Formegen *Latter* ender med Graad.

De vil Alle over Giærdet, hvor det er *lavest*.

Man *leder* tit om hvad man ei vil finde. S.

Lediggang er Fandens Hoved-Pude.

Den *leer* bedst, som *leer* sidst.

Man maa baade kunne *lee* og have en faver Mund. LI.

Den Onde *leer* altid, naar det gaaer ilde til.

(Der er Meget) man maa baade *lee* og græde over.

Lige Børn *leger* bedst.

Har du *leget* Skrabenæse?

61Lag uden *Leg* gjør ringe Lyst. S.

Trold bær Træ i *Leg*. LI.

Katten *leger* saa længe med Musen til hun æder den.

Hvem der *leger* med Lys, pisser under sig.

Leie gaaer for Eie (til Fardag).

Leie-Hyrde gjør lamme Faar. M.

Man maa gribe *Leiligheden* fortil, bagtil er den skaldet. M.

Leilighed gjør Tyve.

Der kan meget skee ved Tid og *Leilighed*.

En Ting er ikke saa *let* gjort som sagt.

Den er *let* at lokke, som gierne vil hoppe.

Let kom det og *let* gik det.

Man kan ikke *leve* af Luften.

Vi *lever* af Guds Naade og Kaals-Blade.

Man skal lade Andre *leve* med sig.

Man *lever* som man kan, ikke som man vil.

Man skal spise for at *leve*, ikke *leve* for at spise.

En *levende* Hund er bedre end en død Løve.

Lidt her og *lidt* der bliver Noget tilsidst.

Den flyvende Fugl faaer *lidt*, den liggende Intet.

Lidt maa man altid slaae af.

Man kommer ikke vidt med *Lidt*.

Tit faaer man Lov for *Lidt* og Last for endnu Mindre. Ll. og Rk.

Tit gjør *liden* Sag stor Rædsel. S.

Af *liden* Gnist kommer stor Ild. Ll.

Liden Navle for Dør er bedre end Ingen. Ll.

Liden Tue kan vælte stort Læs.

Liden er Villie-Røn, var det kun ogsaa en Bøn. Ll.

Lidt viser Villien.

Det skal være *Lidt*, som ikke er Taks værd.

62 Et *lille* Gran kan fordærve et godt Øie. Ll.

At brygge *Lidt*, føder, at bage *Lidt*, øder. S.

Med *lidt* Vand maa reen Mund sig toe. Ll.

Stolt i Stræde og *lidt* i Pung, det er Fjas. Ll.

Hvo *Lidet* saær, han *Lidet* faaer.

Lidt med Fred er bedre end Meget med Uro.

Lidt og godt og Potten fuld!

Lidt Godt skal man høit sætte og sjelden see til.

En *lille* Ild at varme sig ved, er bedre, end en stor, at brænde sig paa. S.

Der er Meget hinanden *ligt*.

Man maa være sit Arbeide *lig*.

Hver er sin Gave *lig*, baade Fattig og Rig. Ll.

Lige søger *Lige*.

Frem og tilbage er *lige* langt.

Den *lige* Vei er immer den korteste.

Skal vi *lige* gode Brødre være, maae vi *lige* god Ret nyde.

Ligefrem gjør en god Løber.

Et Pund Fier er *ligesaa* tungt, som et Pund Bly.

Jeg kan see *ligesaa* langt ind i en Steen, som en Anden kan bide i den.

Ligesaa godt springe i det, som krybe i det.

Den der holder, er *ligesaa* god, som den, der flaaer.

En Hæler er *ligesaa* god som en Stjæler.

Ravnen kan *ligesaa* godt have det, som Kragen, (de ere begge Vorherres Fugle).

En kan være *ligesaa* meget Guld værd, som en Anden er Skit værd.

Alle Folk *ligner* hverandre (de har Næsen imellem begge Øinene).

Før *lignes* Bjerg og Dal, end Kiøb og Salg. LI.

63Alle *Lignelser* halte.

Liv for *Liv*!

Livet er kiært.

Ingen har Brev paa sit *Liv*.

Lov ikke formeget!

Man har *Lov* at levne.

Man har *Lov* at slaae af.

Har du *Lyst*, saa har du *Lov*.

Med *Lov* skal man Land bygge. LI.

Faa *Love*, god *Ret*.

Loven er for Alle.

Man *lover* det i sin *Nød*, man ikke kan holde til sin *Død*.

Hvad man *lover* og holder, det er vist.

Den skal *lude*, som har lave *Dørre*. LI.

Det skal *Knagehals* mindes, at *Gaasen luder* under høie *Dørre*. LI.

Penge *lugter* ikke.

Lad (den *Stolte*) staae til han *lugter*.

Man kan aldrig forgylde *Skarn* saa godt, det jo *lugter*. S.

Lad den *lukke* *Døren*, som gaaer sidst ud!

Man *lukker* tit en *Pung* for en *Skilling*, men vil ikke *lukke* et *Led* for en heel *Korn-Vang*. S.

Hvem der ikke vil *lukke* sine *Øine* op, maa *lukke* sin *Pung* op.

Man kan koge *Suppe* paa en *Lunstikke* (men den bliver derefter.)

Hvem der *lurer*, faaer tit at høre hvad han nødig vil.

Liremand faaer *Penge*, *Luremand* faaer *Prygl*.

Man skal ikke sætte *Luus* i Skindpels.

En *Luus* imellem to Negle, (den er i Knibe).

64En *Luus* paa en Tjærespaan, (det er Farimag).

Den har godt ved at dandse, som *Lykken* spiller for.

Man veed ei hvor *Lykken* vil skulke. Ll.

Lykken hun er en underlig Trold, hun leger med Folk saa mangefold. Rk.

Lykken hun maa vel lignes ved Glar, naar det skinner allerklarest, da brister det allersnarest Rk.

Lykken vender sig ofte (vender sin Kofte) om.

Lykken er god nok, naar man kun ikke faaer den om Halsen.

Fattigmands *Lykke* er immer tynd.

Mange leder om *Lykken*, men Somme leder *Lykken* om.

Hold Tommen i Næve, naar *Lykken* falder til! S.

Naar *Lykken* har faaet Tøfler paa, den færdig er tilsengs at gaae.

Lad *Lykken* træffe Manden!

Gud raader for *Lykken*.

Lykken er (tit) bedre end Forstanden.

Børn er *lykkelige*.

Lys paa Møllen!

Alting er smukt ved *Lys*. S.

Herr Pave! forvar jer Næse for *Lyset*!

Lyset er godt.

Hvem der gjør ondt, skyer *Lyset*.

Man seer ligesaa godt i Mørke som foruden *Lys*.

(Mangt et *Lys*) er saa godt som en tom Lygte.

Man sætter ikke *Lyset* under Skieppe.

Lysten driver Værket.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Mangen En laster, det han ad *lyster*. S.

Der er meget, den Syge har *Lyst* til.

65Den er *lysten* efter Kiød, som gaaer i Skoven og bider Snegle. S.

Det er ikke Alt af Glæde, der synges *lystelig*. Ps.

Seiling er *lystigst* med Landet og Spadsering ved Vandet. S.

Hei *lystig* Koras i fjorten Dage og Hunger og Sult i andre Fjorten, saa er den Maaned ude!

Hvem der ikke vil *lystre* Fader og Moder, skal *lystre* Kalveskindet.

Hvem der vil *lyve*, skal have en god Hukommelse.

Lyv ikke Vorherre paa!

Hvem der vil *lyve*, vil ogsaa stjæle.

To kan *lyve* den Tredie i Galgen. S.

Man kan *lyve* saa længe til man troer det selv.

Den lever længer, som *lyves* død.

Ikke de Sunde, men kun de Syge har *Læge* behov.

Lægedommen er tit værre end Sygdommen.

Der er *Lægedom* i Hunde-Tunge.

Naturen gjør det meste, men *Lægen* tager Lønnen. S.

Man kan altid *lægge* til, men ikke tage fra.

Ingen kan *lægge* en Alen til sin Vext.

Med *Læmpe* kan man faae et Æg i en Humlesæk.

Det Gode varer sjelden *længe*.

Klosteret varer *længer* end Abbeden. S.

Længe ligger Sag i Salt. Ll.

Den *længste* Vei er over Dørtærskelen. S.

Hvem der gaaer *længe* i By, maa enten løbe eller *lyve*.

Længe græder halvvet Barn. Ll.

Jo *længere* man vader, des dybere bliver Vandet. S.

Tøv ei *længe* hos store Herrer og syge Folk! S.

Lysset brænder ei *længer* end Vægen er. S.

66Vold og Trænge har ingen Gænge, og varer ei *længe*. S.

Det Onde *lærer* sig selv.

Hvad man seer, det *lærer* man.

Før man *lærer* at hænge, er man halvdød. S.

Giøgen *lærer* hvert Aar at synge, og kan dog ingen anden Vise end Kuk-Kuk. S.

Man skal *lære* saa længe, man lever (og leve saa længe man lærer).

Man *lærer* nok at gaae sagte.

Man *lærer* bedre med Øre end med Øie. S.

Nød *lærer* nøgen Kone at spinde.

Hvem der skammer sig ved at *lære*, bliver aldrig klogere.

Man *lærer* sig til paa Stoddere at slaae Stakler ihjel.

Mad *lærer* at mæle og Klæder frem at gaae. Ll.

Vorherre leed meest af de *Lærde*. S.

De *Lærde* maae immer trættes.

Formegen *Lærdom* gjør Folk rasende.

Det er ikke godt at være *Lære-Klud*.

Erfaring er den bedste *Lære-Mester*.

Man maa give *Lære-Penge* i denne Verden.

Han har *Læs* nok, som har en slem Kone. S.

Man kan ogsaa *læse* sine Øine ud.

Man kan sagtens *læse* Skielmen *til* sig, men at *læse* ham *fra* sig, det er Konsten.

Der er ogsaa *Læse-Heste*.

Et *Løfte* er en Giæld.

Runde *Løfter* og raat Klæde løber meget ind i Krympningen. S.

Løgn og Sladder har Fanden skabt.

Djævelen er *Løgnens* Fader.

67Naar *Løgn* og Sandhed mødes, da har *Løgneren* tabt. LI.

Løn som forskyldt!

Ydmyg Tjeneste faaer gierne god *Løn*. LI.

Bestilling uden *Løn* gjør Tyve. S.

Lønlig Ting skal man *lønlig* bære. LI.

Det er *løs* Dræt at drage med Halm-Skagel. LI.

Den fæster med Rædsel, som har *løs* Trøst. LI.

Løst Ungdom gjør raadden Alderdom. S.

Løven er Dyrenes Konge.

Løvens Alderdom er bedre end de andre Dyrs Ungdom. S.

Løven dør før af Sult, end den æder Hunde-Levning. M.

Somme Folk farer op som *Løver* og falder ned som Faar.

Der skal være *Maade* med Alting.

Til *Maade* er Alting godt.

Det kommer meget an paa *Maaden*.

Maadelig Pølse er bedst.

Maal dig ikke med den Korteste! M.

Man *maaler* gierne Folk med sin egen Alen.

Med hvad *Maal*, I *maaler*, skal eder igien *maales*.

Har du seet Manden i *Maanen*?

Kongen spiser, Svin æder og Folk faaer *Mad*.

Megen er *Maden* i Guds Kielder. LI.

Muus vil have *Mad-Ro*.

Der gaaer Meget i *Mad-Skabet*.

Far i *Mag!*

Et *magert* Forlig er bedre end en feed Proces.

Jeg holder den for en usel *Mand*, som ingen Manddom gjøre kan. Rk.

68*Mand* eller Muus!

En *Mand* er en Mand, et Ord er et Ord (og en Kiælling er en Kiælling).

En *Mand* er en Mand, om han saa er af Leer og Langhalm.

Den er *Mand*, som gjør Manddoms-Gierning. Ll.

Man maa være *Mand* i sit Huus.

Mange Hunde er Harens Død.

Mange Hænder gjør rask Arbeide.

Der er *mange* Hænder om et lille Leve-Brød.

Hvo *Mange* vil byde, skal Meget syde. Ll.

Der vorder *Mangt* i *mange* Dage. Ll.

Bedre at vandre ved een Soel end ved *mange* Stjerner. M.

Har du Mund for *Mange*, saa hav ogsaa Øren! M.

Mange Munde gjør tomme Fade.

Mange til Daad, Faa til Raad! S.

Der skal *mange* Muus til at bide een Kat. Ll.

Mange Bække smaa gjør en stor Aa.

Hvem der har *mange* *Jern* i Ilden, faaer gierne Nogen af dem brændt.

Hvem der leder i *mange* Brønde, finder Edder i Somme. Ll.

Mangen Hest gnægger som Føl. Ll.

Mange fælder godt Sværd, Flere frelser godt Raad. M.

Kiærlighed *meddeler*. M.

Megen Syening gjør stakket Traad. M.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Megen Vedd slukker tit en lille Ild. S.

Der kan *Meget* hændes i en Haande-Vending.

Det Faar, som bræger *meget*, malker lidt. S.

Meget af Munden og lidt af Ulden (sagde Manden, han klippede sin So). S.

⁶⁹*Meget* rækker efter Meer.

Rend ei *meer* end du kan væve! S.

Slagt ei *meer* end du kan salte! (ellers faaer du Sursteg). S.

Tag ei *meer* i Munden end du kan gabe over!

Der vil *meer* til Plov end at sige: Hov.

(Der skeer *Meget*) *imellem* det Skidne og det Rene.

Mellem to Stole falder Sædet paa Jorden. LI.

Det er ondt at være *Mellem*-Hest.

Det er tit langt *mellem* Haand og Mund.

Folk nok, men faa *Mennesker!* S.

Mennesket lever ikke af Brød alene.

Det er *menneskeligt* at feile.

Mens man er unævnt, er man uskiændt. LI.

Man skal smede, *mens* Jernet er varmt.

Ko giver ei Mælk, *mens* Kone vil. LI.

Det er bedst at age, *mens* Vognen er heel.

Man skal holde op, *mens* Legen er bedst.

Man kan sagte borge en Mand et Krus Øl, *mens* han drikker det.

Bøi Grenen, *mens* den er ung!

Vrid Vidien, *mens* hun er grøn! S.

Mens Græsset groer, dør Horse-Moer (dør Koen).

Der løber meget Vand, *mens* Mølleren sover. LI.

Mens Hundene hentes, løber Haren til Skovs.

Gift dig, *mens* du kan see!

Hold Sækken op, *mens* Grisen gives! LI.

Kjør, *mens* du har Svøben!

Mens Gaver gives, er Moder og Datter væne. LI.

Tag det Gode, *mens* du kan faae det!

Mens der er Frugt i Haven, elskes Lysthuset. M.

70*Mens* Vægen har Tælle, skinner Lyset. M.

End koxer Duen, *mens* Buen spændes. LI.

Ingen er *Mester* født.

Discipelen er ikke over sin *Mester*.

Hvem *mindes* ædt Mad eller opslidte Klæder! LI.

Tit findes de største Perler i de *mindste* Skaller. M.

Af to onde Ting skal man vælge den *Mindste*.

Gode *Miner* med slet Spil!

Hvad kan ikke *misbruges*?

Alting kan *misbruges*.

For en Sko *mister* man tit en Hest S.

For et Øie *mister* Bonden sin Trøie. LI.

Ond *mister* gjerne eet Øie, naar hans Nabo kan miste To. LI.

Misundelsens Brød bliver ogsaa spiist.

Jeg siger det ikke for *min* Skyld, sagde Ræven, men der er ellers god Gaasegang i Skoven. S.

Trætten om *Mit* og *Dit* har skildt Mangen ved *Sit*. S.

Mod Muus er Kat som Løve, men *mod* Tiger som Muus. M.

Modne Æbler har Fald ivente. LI.

I *Morgen* bager Alliken, saa faaer du varmt Brød.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

God *Morgen!* siger Skalke om Aftenen.

Giem noget til i *Morgen!*

Sørg ikke for den Dag i *Morgen*.

Hvad vi gjør i Dag, er gjort i *Morgen*.

Morgen-Stjerne bliver Aften-Stjerne. M.

Morgen-Stund har Guld i Mund.

Jeg kunde sige meget, naar jeg vidste, jeg skulde døe i *Morgen*.

Morgen rød gjør Aften sød.

71Aften er aldrig *Morgen* lig.

Min *Mund* er i mit Brød, den skal sige hvad jeg vil. S.

Stenen af Haanden og Ordet af *Munden* er ei meer i vor Magt. S.

Man skal ikke gjøre en Pung af sin *Mund*.

Enhver maa vide, hvad hans *Mund* siger.

Pas paa din *Mund*, hvor Ord koster Penge!

Reis ikke ud og lad din *Mund* blive hjemme!

Mad stopper *Munde*.

Bladet fra *Munden!*

Munden holder nok.

Præsten og Hunden tjener Føden med *Munden*.

Immer er *Muus*, som hun maa, i fattig Kones Pose, men kommer Kat og jager hende fraa, hun tør deraf lidet kun rose. Rk.

Det er en dristig *Muus*, der tør gjøre Rede i Kattens Øre. S.

Muus føder Mysling. S.

Eendrægtig er *mægtig*. M.

Træk ham ud, han *mærker* Ord!

Penge har Ingen bidt *Mærke* i.

Naar Musen er *mæt*, er Melet beesk.

Magt bliver aldrig *mæt*. S.

Spiser du dig ikke *mæt*, du slikker dig ikke *mæt*.

Hinder jeg dig ikke, jeg *møder* dig vel.

Hvor der er to skabede Øg paa en Mark, skal de nok *mødes*.

Venner kan *mødes*, Bjerge ei. S.

Tyven elsker *Mørket*.

Alle Svin er sorte i *Mørke*.

Man seer lige saa godt i *Mørke*, som foruden Lys.

72Alting forgaaer uden Guds *Naade*. LI.

Vi beder om *Naade*, ei om Ret.

Lad *Naade* gaae for Ret!

Naade er bedre end Ret. LI.

Naadeløst Herskab er skilt fra Gud. LI.

Krum Haand gjør *naadig* Dom.

Naar man gaaer paa sine Been, sparer man Vogn-Leien.

Naar Stodderen er vred, maa Stue-Døren undgiælde.

Naar Vreden er endt, er Vennen skiændt.

Naar der gaaer Hul paa Gnieren, saa bliver han rund.

Naar Himlen falder ned, falder Fuglene med.

Naar det regner paa Præsten, drypper det paa Degnen.

Naar man vil spille med Ræve, maa man have en Gaas i Munden.

Naar Hundene gjør, saa gaaer Tyvene.

Naar Himlen falder ned, brister mangan Leergryde. LI.

Naar Solen gaaer ned i Vester, staaer den op i Øster. M.

Naar Hovedet er borte, har Resten Helligaften.

Naar Viseren er borte, flyver Bierne vilde.

Naar man tier, da fortaler man sig ikke.

Naar Armen krøger, da gaber Munden. LI.

Naar Vognen hælder, skyder Alle efter.

Naar Barnet er dødt, er Fadderskabet ude.

Naar Frugten er moden, falder den gierne af.

Naar Træet falder, vil Alle sanke Spaaner. S.

Naar Hønen har skrabet, seer den til Kloen. S.

Naar man drikker af Flasken, synker det ikke i Glasset.

Naar flyver de hvide Fluer?

⁷³*Naar* Fluen kommer Lyset for nær, da svider den Vingerne. M.

Naar Manden elsker hvad Konen hader, da hader Konen hvad Manden elsker. M.

Naar det fryser med Sønden, fryser Tappen i Tønden.

Naar Ingen Andre vil døe, saa maa Doctoren. M.

Naar Folk lever ilde, lever Doctoren godt. M.

Fordi Ravnene ikke kan tie, *naar* han har, maa han skribe, naar han fattes. M.

Naar du dæmper din Vrede, da dræber du din Fiende. M.

Naar der bliver to Søndager i een Uge (kan man faae alt hvad man vil have).

Naar man slaaer imellem en Flok Hunde, piber den, man rammer.

Det er ingen Sag at købe, *naar* man bare har Penge.

Naar Pigen beiler, faaer Svenden ikke Nei.

Man skal kline, *naar* Svalen bygger. S.

Naar jeg rækker min Haand og tager min Dask, sagde Drengen, saa er min Lexe lært.

Naar Krokodillen ynksomst græder, den allersnarest Folk opæder.

Man kan føre en *Nar* til Rom og tilbage, og han er *Nar* endda.

Man skal kiende en *Nar* paa Noget.

Narre skal lyskes med Knipler. S.

Hvem der giver *Narre Løn*, faaer selv dobbelt. M.

Giør aldrig *Nar* ad gamle Folk! (du kan selv blive gammel).

74Gjør du *Nar* ad mig, gjør du *Nar* ad Vorherre, gjør du *Nar* ad mine Klæder, gjør du *Nar* ad min Skræder.

Naar *Narren* gaaer, tager han en med sig.

Narre-Skibet findes i alle Havne. S.

Natten er vor egen (siger Tyve og Trælle).

Natte-Frist er god.

Naturen gaaer over Optugtelsen.

Det er bedst at lade *Naturen* hjælpe sig selv.

Konsten maa komme *Naturen* til Hjælp.

Man kommer ingen Vei, naar man har *Naturen* imod sig.

Navnet gjør intet til Sagen.

Tag ikke Guds *Navn* forfængelig!

Det nytter ikke, man har *Navnet*, naar en Anden har Gavnet.

Det er bedst at kalde enhver Ting ved sit rette *Navn*.

Hvo Sag søger, skal *Navn* nævne.

Man kan ikke faae mindre end *Nei*.

Nogen Naade er god.

Enhver vil gierne have *Noget* for Sit.

Man skal have *Noget* at fordrive Tiden med.

Noget er bedre end Intet (sagde Spillemanden, han fik et Ørefigen).

Noget for *Noget*, skal Venskab holdes.

Hvor *Noget* er inde, kommer ogsaa *Noget* ud.

Man Kagen dog hos *Nogle* faaer. Ps.

Der skal Meget til *Nok*.

Snak har man *Nok* af.

Enhver kan have *Nok* i sin Deel.

Den har *Nok*, som nøies. S.

Raad har man *Nok* af, naar man ingen behøver. LI

75Skulde man bryde sig om Alt hvad Folk siger, da fik man *Nok* at bestille.

Det Bedste er godt *nok*.

Det er ikke *nu*, som i gamle Dage.

Man maa see ved de Lys, som *nu* brænder.

Man skal nytte den Soel, der *nu* skinner. LI.

Med *nye* Folk kommer ny Skik.

Nye Koste feier immer godt.

Nye Kar er Tyende kiære, de Gamle flyve om Ilden. LI.

Alle Børn ere Narre efter *nye* Klæder.

Man skal ikke sætte en *ny* Klud paa en gammel Kjole.

Hvert halvhundrede Aar en *ny* Verden. S.

Nye Viser høres helst. S.

Nye Paafund kommer fra Fattig-Folk. S.

Gamle Harper kan godt faae *nye* Strænge. S.

Der er intet *Nyt* under Solen.

Det er *Nyt*, som sjelden skeer.

Immer noget *Nyt*, sjelden noget Godt.

Den gjør ogsaa *Nyt*, som slaaer det Gamle itu.

Det Gamle forgaaer, det *Ny* opstaaer.

Nygifte Mænd er ugilde Krigsfolk. S.

Nu kom jeg *nys*, sagde Soen i Ærtageren.

Hvem der *nyser* haardt, faaer god Skiæbne. LI.

Hvad kan det *nytte*, man seer det, naar man Intet faaer af det!

De *nyttigste* Stjerner har de ringeste Navne. M.

Hvad *nytter* det, en Ko malker godt, naar hun spilder Mælken!

At *nytte* og fornøie, det skal man have for Øie.

Bodel med Bytten tager halve *Nytten*. S.

76Hvad *nytter* det et Menneske, om han vandt al Verden, og tabde sig selv!

Gudsfrygt er *nyttig* til Alting.

Nælde brænder saavel Ven som Uven. LI.

Nær skyder ingen Harer.

Nær ved slaaer ingen Mand af Hesten.

Vær *nær* til Hjelp, naar næst brænder! LI.

Man maa nok sidde sin Ven *nær*, men man maa ikke sidde Laaret af ham.

Hvem der pløier *nær* Solen, skal høste *nær* Jorden. S.

Nær ikke Slangen i Barmen!

Man skal sætte Tæring efter *Næring*.

Tag saa Honning, at Bierne har *Næring!* LI.

Enhver er Tyv i sin *Næring*.

Jo *nærmere* Kirken, des længer fra Vorherre.

Enhver er sig selv *nærmest*.

Næst er den, i Hænde har. LI.

Det bageste Lam er Ulven *næst*. M.

Den Hunger er hedest, som *næst* er. LI.

Den arver bedst, som er Baaren *næst*. S.

Du skal elske din *Næste*, som dig selv.

Den slaaer ikke Dørren haardt i, som har sin *Næse* imellem.

Næsviis Høne faaer Kneps eller Korn.

Nød gjør *næsviis*. S.

Nød bryder alle Love.

I *Nød* skal man Venner kiende.

Naar *Nøden* er størst, er Hjelpen næst.

Ost og Brød er godt i *Nød*, Velling er ond at føre.

Man har Lidt at give bort, Intet at *nøde* bort.

Man kan *nøde* et Faar tilvands, men ikke til at drikke.

77Hvem der lader sig lokke til at stjæle, skal lade sig *nøde* til at hænge.

Det er Synd at *nøde* Godt i Ondt.

Hvem der sidder godt, skal *nødig* reise sig.

Den dovne Dreng og den varme Seng vil *nødig* skilles ad.

Nød-Løgn er ikke forbudt.

Nød-Værge er allevegne tilladt.

De seer alle min *nøgne* Arm, men ikke min slunkne Tarm.

Naar man har Føden og Klæden, skal man dermed *nøies*.

Man skal ikke kaste *Olie* i Ilden.

Hvem der er *om* sig, han faaer Noget.

Det Meste i Verden er der et *Om* ved.

Om igjen!

Omsonst er den bittre Død.

Det er *omsonst* at lære Katten at muse, Fisken at svømme og Ørnen at flyve. S.

Det er *omsonst* at bære Vand til Stranden (Vedd til Skoven eller Tømmer til Norge). S.

Det er *omsonst* at væve Spindelvæv, pløie Strandbredden og bygge i Luften. S.

En *ond* Mand er som en Djævel, og en *ond* Kvinde som et heelt Helvede. M.

Onde Urter skal med Rod oprykkes. Ll.

Onde Penge er allevegne.

Det *Onde* skal nok spørges.

Ondt skal *Ondt* fordrive.

Man skal gjøre et Skarn Godt for ikke at have *Ondt* af ham.

Er dit Øie *ondt*, saa er Alting mørkt.

Ondt Øie skal aldrig Godt see. LI.

Onde Børn skal ilde vugges. S.

Gud frie os fra det *Onde!*

Man kan vænne sig til *Ondt*, saa man synes, det er Godt.

Hvem der har døiet *Ondt*, skønner bedst paa det Gode.

Man maa tage det *Onde* med det Gode.

Overvind det *Onde* med det Gode!

Det er *ondt* for Hvalp at lege med Biørne-Unge. LI.

Det er *ondt* at være silde fød og aarle mød. LI.

Oprør gjør to Byer af een. S.

I *oprørt* Vand er godt at fiske.

Ord gaaer, men Skrift staaer.

Ord lugter ikke.

Hvem kan veie hvert *Ord*, man siger.

Efter dine *Ord* skal du dømmes.

Man kan vogte sig for Gierningen, men ikke for *Ordet*.

Ord har Vinger. S.

Det er en drøi Kost at æde sine egne *Ord* i sig igien. S.

Hvo ei agter *Ord*, agter ei heller Slag.

Himmel og Jord skal forgaae, men Guds *Ord* skal ikke forgaae.

Man kan ikke give alle sine *Ord* beskrevne.

Kan du ikke komme *over*, saa kryb under!

Det *Onde* lad *overfare!*

Det er kun en *Overgang*, sagde Ræven (til Ulven), da flaaede de ham.

Hvor som man seer sin *Overmagt*, det er ei Skade at gjøre der Pagt, dog Somme de gjøre deraf stor Bram, og sige, at det er Last og Skam. Rk.

Alt *Overvættes* endes gierne ilde. Ll.

79 Naar *Paafuglen* seer til sine Been, da skriger den.

Pant bær Penge hjem. Ll.

Papiret rødmer ikke.

Papirs-Folk skal have Persille-Retter. S.

Gale Folk har ikke *Pas* behov.

Pas paa som en Smed!

Pat ikke paa Fingrene!

Lad Kyllingerne *patte* deres Moder! sagde Kiøbenhavnnerinden, saadan har jeg giort.

Hvad er det at have været i Rom og ikke seet *Paven!*

Kast ikke *Perler* for Svin!

Penge klarer Alt.

Hvad gjør ikke Tydsken for *Penge!*

Man skal tælle *Penge* efter sin egen Broder.

Man faaer sagtens de *Penge*, man æder.

Pokker tage en Taske for *Pengenes* Skyld, for naar Pengene er borte, har man Tasken igjen.

Er du krum, er du lam, har du *Penge*, gaaer du fram.

Penge skiller os ad, men Døden forliger os. S.

Penge er ikke at spøge med.

Penge er ikke snydt af Næsen.

Store Folk kan lade sig see for *Penge*.

Man skal ikke smide *Penge* ud af Vindvet.

Penge-Gierrighed er en Rod til alt Ondt.

Stik din *Pibe* ind og gjør en Fløite af ben!

Man skal skaade *Piger* i et Deintrug og ikke i en Springe-Dands.

Unge *Piger* er fordævelige Vare.

Pillegriims-Færd gjør sjelden hellig. M.

Piller skal man sluge, ikke tygge. S.

Piller skal forgyldes.

80Man kan ikke altid staae paa *Pinde*.

Vi har Penge som *Plov-Hjul*, om ikke saa store, dog ligesaa runde.

Poeter ere de bedste Sprogmasterere. S.

Saa *praler* rigt Barn af sin Byrd, som Hjort af sine Takker. LI.

En *Profet* agtes ikke i sit Fæderneland.

Vogter eder for de falske *Profeter!*

Det er *Profiten* man skal leve af.

Profiten er god, hvor den saa kommer fra.

Hvad bruger Fanden *Prokuratere* til?

Hvem der vil borge, maa ei *prutte*. S.

Den Bænk er vel *prydet*, som med gode Kvinder er sat. LI.

Fromhed og Dyd, med Ære og Tugt, langt bedre end Guld dig *pryder* smukt. Ps.

Kirken er stor, dog synger *Præsten* i den ene Ende. LI.

Ringer *Præst*, saa han springer, jeg kommer ikke, før han synger. LI.

Præsten Bogen, Bonden Ploven! S.

Det gaaer ikke saa hardt til, som *Præsten* præker.

Bøger og Børn er *Præste-Gods*.

Helvedes Forstue er belagt med *Præste-Pander*.

Præste-Posen bliver aldrig fuld.

Ild *prøver* Guld og Nød *prøver* Venner. M.

Prøver Alt og beholder det Gode!

Prøv, om du tør!

Prøvet Mand er god at gjæste.

Fikst du *Pæren*, Zacharias.

Man kan spise *Pølse* saa længe at Skindet sidder paa Næsen.

Der er *Raad* for Uraad.

81*Raad* er ei bedre end Uraad, uden de tages itide.

Bedrøvet Hu trænger til godt *Raad*. LI.

Den times *Raad*, som reddes. LI.

Der er *Raad* i Reeb. S.

Mange *Raad* kan være gode nok, naar de kommer tørre i Huus.

Tag *Raad* af rødskiægget Mand, flere onde end gode! LI.

Tag *Raad* af gal Mand og gaae snart fra ham!

Drankere kan times *Raad*, men Dobblere Ingen. LI.

Bedre at en Fyrste er selv ond, end hans *Raad*. S.

Lad Vorherre *raade*, han har *raadt* saalænge!

Det er et daarligt Huus, hvor Ingen veed, hvem der *raader*.

Lad Bonden *raade* for sin Bo, og Hofmand for sin Hest! Kongen udaf Dannemark Han *raader* for Borg og Fæste. S.

Har du *raset* eller vil du rase?

Redskabløs er handeløs. LI.

(Alting kan ikke være) saa *reent* som heglet Smør.

Man skal have *reent* Kar til sin Mælk. LI.

Hvem der vil toe Pletter af, maa have *rene* Fingre. M.

Hvem der er *reen*, kaste den første Steen!

Hold *reen* Mund!

For de *Rene* er Alting reent.

Det er godt at have *reent* Brød i sin Pose (en reen Fod at staae paa).

Reent Træ er godt at kløve. S.

Bie, til Alting er drøftet og *reengjort!*

Reenlighed er en god Ting (sagde Kiællingen, hun vendte sin Særk Jule-Aften).

Pilati Tjenere *regiere* over Kirker og Skoler nær. Ps.

Gud *regierer* Seilet i rum Sø. S.

82Den ledes ved at leve, som *regner* Alt hvad han æder. Ll.

Den Helt, som *regner* slet, er meget at beklage.

Den gjør en gal *Regning*, som gjør Lægen til sin Arving. S.

Hvem der gjør *Regning* uden Vært, maa regne to Gange. S.

Gjør *Regnskab* for din Husholdning!

Reent *Regnskab* gjør længst Venskab.

Godt nok at være Foged, naar man ikke skulde gjøre *Regnskab*. S.

Sjelden kommer man ud, og saa er det *Regnveir*.

Retten maa have sin Gænge.

Galge, staae paa din *Ret!* sagde Tyven i Havsnød. S.

Lov er *Retten*s Stud (Styd) og Urettens Forbud. Ll.

Det er *ret*, at den svier, som under mier. Ll.

Retten giver os alle Nok, sagde Mølleren, han toldede med Drift-Truget.

Ret skal være *Ret*.

(Det er ikke godt, naar) *Retten* sidder i Spydstagen.

Hvorfor skal man give sin *Ret* bort?

Man maa staae paa sin *Ret*.

Der er jo dog Lov og *Ret* i Landet.

En Tyv har en stor *Ret*.

Gaae aldrig i *Rette* med Vorherre!

Før jeg skal levne, siger Fraadseren, før skal jeg *revne*.

Den *Pølse* revner ikke, som er aaben i begge Ender. S.

(Lev ikke med) den *rige* Mand, som døde i Pesthuset!

Immer spør den *Rige*, hvor den Fattige sig bjerger. Ll.

Saa stunder *Rig* efter Gods, som Ravn efter Aadsel. Ll.

83Den Milde giver sig *rig*, den Gierrige tager sig fattig. S.

Rige Folk har godt Gods.

En Kamel gaaer lettere giennem et Naale-Øie, end en *Rig* kommer ind i Guds Rige.

Riis gjør godt Barn.

Riis slaaer ingen Been itu.

Man gjør tit *Riis* til sin egen R.

Vorherre har mange *Riis*.

Det er en *ringe* Sag, hvorfor Ulven æder Faaret. S.

Gode Vare kan *rose* dem selv.

Godt *rost* er halv solgt. S.

Roes ikke for tidlig!

Roes ei Kornet i Blade, eller *før* du har det i Lade! S.

Den skal *rose* sig selv, som har onde Naboer.

Man skal ikke *rose* af Gevinsten, *før* Spillet er ude.

Man skal laste Folk i deres Øine og *rose* dem paa deres Bag. S.

Synden er ikke fuldkommen, *før* man *roser* sig af den.

Af *Roes* som af Skygge, bliver man hverken større eller mindre. M.

Mandens *Roes* er Veltalenhed, og Kvindens Taushed. M.

Man kan ikke altid dandse paa *Roser*.

Ingen *Roser* uden Torne.

Runde Hænder gjør gode Venner. S.

Ruus avler Natte-Ravne og de Smaa-Diævle. M.

Naar man *ryster* Sækken, da seer man, hvad der er i den. S.

Den er *ræd*, som ei tør *ryste*. LI.

(Vær) ingen bange Karl *ræd* for!

84Kragen er *ræd* for Slumpe-Skytten og Lykken for Giække. S.

Rædde Hunde gjør altid mest. S.

Det er en daarlig Smed, som *ræddes* for Gnisterne. M.

Rædsel gjør raadvild. S.

Med *Ræv* skal man *Ræv* fange.

Ræven hytter Bælgen, saalænge han kan.

Hvad sagde *Ræven* om Rønnebærrene!

Det er galt at sætte *Ræven* til at vogte Giæs.

Ræven bider ikke paa sin egen Mark.

De tobenede *Ræve* er de værste.

Hvem der pløier med *Ræve*, faaer krogede Furer.

De jyske Mile er maalt med *Ræven* og Halen lagt til.

Gaae ikke paa *Ræve-Kløer!*

Der sælges ligesaa mange *Ræveskind* som Æselshuder. S.

Pøi Fasten! sagde *Ræven*, da havde han ædt ti Giæs.

Røn er god Dreng. LI.

Mange Ting *røbes* og Sandhed *rønnes*. LI.

Giv ei Hund mens Halen *røres!* S.

Saa skal du have, din Smør-Tyv, sagde Matrosen, han faldt ned og slog Proviant-Skriveren ihjel.

Saadan har det sidt, siger Pigerne, naar de slaaer et Fad istykker.

Saadan Mand gaaer til Dørren, som inde er. LI.

I *saadant* Vand fanger man *saadanne* Fiske. LI.

Saamange Hoveder, *saamange* Sind (*saamange* Pølser, tøs (dobbelt) *saamange* Pind).

Saamange sultne Tjenere, *saamange* Tyve. S.

85 Det er nemt at finde *Sag* med en feed *So* (for hun er ikke blevet feed af *Intet*).

Man kan vinde sin *Sag* og dog tabe sine *Penge*.

Samlet *Sild* trykker *Hval*. LI.

Efter en god *Samler* kommer en god *Spreder*.

Vi har de *samme* *Dage*, som *Kongen* har. S.

To kan sige *Eet* og det er dog ikke det *Samme*.

Et og det *Samme* bliver man snart kied ad.

Sammen ligger *Veir* og *Uveir*. LI.

Sammen ride *Nidinger*. LI.

Sammen, I *Sorte*!

Alvor og *Gammen* kan bedst *sammen*. LI.

Man skal ikke sye *Folk sammen*.

Hvad *Gud* har *sammenføiet*, skal *Mennesker* ikke adskille.

Denne *Verdens* *Ød* (*Skat*) er af ond *Malm sammenlødd* (*sammenloddet*). LI.

Sandtalen *Kvinde* har kun faa *Venner*. LI.

Dørren lukkes hardt i *Laas* for *sandfør* *Mand*. S.

Sandhed er *Mange* for kostbar at gaae hverdag med. S.

Sandhed skifter aldrig *Farve*. S.

Af *Børn* og gale *Folk* skal man høre *Sandhed*.

Sandhed er gierne ilde hørt.

Kragen er sort, fordi hun siger *Sandhed*. LI.

Fornøden *Sandhed* er ingen *Mand* for broget.

Hvem kan taale den nøgne *Sandhed*!

Det er bedst at blive ved *Sandhed*.

Sandheden kommer nok for en *Dag*.

Hvad er *Sandhed*? sagde Pilatus.

Hvad *Sandhed* er, skal Tiden vise.

Hvad der er *sandt*, er ingen Løgn.

86Man *savner* først det Gode, naar det er borte.

See til Lilierne paa Marken!

En døv Kniv bider Alt hvad den *seer*.

Man *seer* ei Hjernen giennem Stjernen. S.

Hold for Øinene, saa kan Ingen *see* dig!

Hvad man ikke *seer*, har man ikke ondt af.

Hvad Gavn har man af det Øie, man ei kan *see* med! S.

See til dine Been!

Derfor har man Øine, at man skal *see* sig for.

Man kan ikke *see* Folk længere end til Tænderne.

Nok *see*, men ikke røre!

Held i Fadet, saa *seer* du, hvor det rinder! S.

Hvem der er *seen* til sin Mad, er ogsaa til sin Gierning.

Den Prosit, som kom *seent*, er bedre end aldeles ingen.

Seen er god at sende efter Døden.

Det er en *seen* Død at lade Giæts træde sig ihjel.

Tro ei Kaalen des værre, for den kommer *seent*! Ll.

Seent men sødt!

Bedre *seent* end aldrig!

Snar til at høre, *seen* til at tale!

Seier i min Haand og *Seier* i min Fod og *Seier* i hvert mit Ledemod!

Vaabenløs bliver gjerne *seierløs*. S.

Kæmper alle *seierløse* falde. Ll.

Man maa lade Folk *seile* deres egen Sø.

Kvinder og Katte ere *seilivede*.

Tag dig *selv* om Næsen!

Man bliver ikke *selv* hvid, fordi man sværter Andre. S.

87Hvad behøver man at blæse ad den Ild, der brænder *selv*? S.

Hvem der killer sig *selv*, kan lee, naar han vil. S.

Naar man hører sig *selv*, skal man høre op. S.

Vor Hund er ogsaa *selv* (hjemme).

Bedre, *selv* at have end Syster at bede. Ll.

Hvad man har *selv*, behøver man ikke at laane.

Vi bruger ingen Tyve, sagde Bonden, vi gjør *selv* vort Arbeide.

Det er ondt at stjæle, hvor Bonden *selv* er Tyv. Ll.

Sæt dig *selv* i Andres Sted!

Hvo sig *selv* ophøier, skal fornedres.

Hvo sig *selv* fornedrer, skal ophøies.

Hold dine Fingre hos dig *selv*!

Skiøt dig *selv*!

Læge, læg dig *selv*!

Mangen En er sig *selv* værst.

Den der ikke *selv* vil hjælpe til, kan Ingen hjælpe.

Ingen faaer Skam uden han *selv* hielper til. Ll.

Der hører meget til at fornægte sig *selv*.

Hvem der anklager sig *selv*, er kun halv strafskyldig.

Det er den største Helt, som overvinder sig *selv*.

Vil du have din Mode for dig *selv*, saa klæd dig i Ydmyghed! M.

Hanen vækker sig *selv* først. M.

Aldrig agtes Mand for den han er, om han sig *selv* haver for kiær. Ps.

Hvor Djævelen ei *selv* kan komme, har han sine visse Bud. Ll.

Man kan gjøre Middag, naar man vil, Aftenen siger *selv* til. S.

Ilden er god, naar den ei raader *selv*.

88*Selvbuden* Giæst skal sidde paa Dørtærskelen.

Selvgjort er velgjort.

Døer *Selvhave*, findes aldrig hendes Mage. S.

Selvklog bliver aldrig klogere.

Selvroes stinker.

Selvtagen Ære avler Foragt. S.

Selvtægt er aflagt.

Det *sidste* Baand binder Læsset. S.

De *Sidste* skal blive de Første.

Alle vil gjerne beholde det *sidste* Ord.

Den første Ende er bedre at faae fat end den *Sidste*. M.

Sjelden kommer det Søde tilsidst. S.

Sjelden faaer Spaakjælling god Skiæbne. Ll.

Sjelden er Grenen bedre end Bullen. Ll.

Træl var *sjelden* Ædling god. S.

Bygte Huse og stjaalne Vare faaer man *sjelden* Værd for. S.

Sjelden gjør Hund ad Beenshug. S.

Det er *sjelden* at see en hvid Ravn. Ll.

Sjelden er Skifte bedre. Ll.

Store Ord gjøre *sjelden* from Gierning. Ll.

Man skiær *sjelden* god Sæd af slet Ager. Ll.

Brav Karl hytter *sig*.

Man *siger* saameget.

Man *siger* det ved sin Bordende, man ikke vil, skal høres til Studørren. S.

Man skal *sige* fra eller til, Ja eller Nei.

Det er for *silde* at raabe "Kat!" naar Flæsket er ædt. S.

Tidlig til Sengs og *silde* op igien (saa kan man faae udsovet).

Sildig Bod er sjelden god. S.

89Man spinder ikke *Silke* ved (Alt hvad man gjør).

Hør kan giemmes saalænge, at den bliver til *Silke*, og Blaar saalænge, at de bliver til Skarn. S.

Hver rager Ild til *sin* Kage. LI.

Hvert Kar staaer paa *sin* Bund. LI.

Hver Djævel regierer *sin* Tid.

Fanden frier nok *Sine*.

Hver tage *sin*, saa tager jeg min (saa faaer Fanden Ingen).

Hver bliver salig ved *sin* Tro.

Hvad har vi, naar Vorherre tager *Sit!*

Hver Ræv hytter *sit* Skind. S.

Man kan ikke faae Alting efter *sit* Hoved.

Det *sinker* ikke at bede og at smøre.

Vi har jo ikke *skabt* os selv.

Klæder *skaber* Folk og Kiød *skaber* Heste.

Af *Skade* bliver man klog, men sjelden rig.

Almisse *skader* ei Pung eller Høimesse Dag-Værk. LI.

Skaden kommer sjelden ene tilbyes.

Den har drukket *Skade-Æg*, som ei kan tie.

Han drukner ei, som hænges *skal*.

Man *skal* did, hvor man *skal* døe. S.

Hvad der *skal* til, det *skal* til.

Der *skal* Pig til Pindsvin. S.

Der *skal* Vid til Vaande. LI.

Der *skal* stærke Been til at bære gode Dage.

De *skal* have det, som kan hverken læse eller skrive.

Der *skal* en haard Kile til en slem Knude. S.

Der *skal* skarpt Bille-Jern til en haard Møllesteen. M.

Man *skal* lide hvad ei staaer til at vride. S.

Der *skal* Tid til Alting.

90Hvad man *skal* have, det faaer man nok.

Den Skilling er ond at holde, som *skal* ud.

Bøgen *skal* flækkes fra Toppen og Egen fra Roden. S.

Han *skal* tale, som tog, og tie, som gav. S.

Naar Ulykken *skal* være, kan Hyrden ligesaa snart faae Kalv, som Tyren.

Man *skal* ikke gaae imellem Bark og Træ.

Man gjør ingen god Ærkebisp af en *Skalk*. LI.

Giv *Skalken* et Spand, saa tager han en heel Alen. LI.

Giør vel imod en *Skalk*, og beed Gud, han lønner dig ikke! LI.

Somme Folk har bidt Hovedet af *Skam*.

Har jeg *Skam* af det (sagde Tremarks-Manden), saa har jeg dog ingen Skade af det.

Man holder *Skammen* ude, saalænge man kan.

Hvor der er ingen *Skam*, er heller ingen Ære.

Hvem der *skammer* sig ved at spørge, *skammer* sig ved at lære.

Man kan ogsaa giøre et *Skarn* Uret.

Der *skal* skarp Lud til skurvet Hoved.

Skarpest Krig gjør varigst Fred. M.

Unge Hunde har *skarpe* Tænder. S.

Somme Folk har en Tunge, saa *skarp*, som en Ragekniv.

Den bryder *Skib*, som *Skib* haver. LI.

Den skuler gierne, som *skiden* er. S.

Skident Vand slukker ogsaa en Brand.

Skident Smør er godt nok til syge Hunde.

Fanden er en *Skielm*, han kan let lægge Fænge-Krudt for.

Samvittighed taaler ei *Skiemt*. S.

91 *Skiemt* med din Ligemand, sagde Skræderen til sin So.

Æren og Øiet er ei at *skiemte* med. LI.

Saae *Skieppe* og faae *Skieppe* gjør Bonden arm. S.

Klæder og Sæder *skifter* tit. S.

Skik følg eller Land flye!

Hvad der er slaaet til en *Skilling*, bliver aldrig en Daler.

Hvem der ikke vil have en *Skilling*, faaer aldrig en Daler.

(Man) gaaer (nødig) ud af sit gode *Skind*.

Ogsaa Trøske kan *skinne* i Mørke. M.

Det er ikke Alt Filsbeen (Elfenbeen) som *skinner* hvidt. LI.

Skinnet bedrager.

De *Skinhellige* er Fanden værst efter.

Det er godt *Skit*, som man kan toe af.

Jo meer man rører ved *Skit*, des værre lugter det.

Naar *Skit* kommer til Ære, veed det ikke, hvordan det vil være.

Man leer altid meest ad *Skit*.

Den *skjuler* sig gierne, som *skiden* er. LI.

Staden paa Bjerget, kan ikke *skjules*.

Skomagerens Kone og Smedens Hest har de daarligste *Sko*. S.

Har du ikke andre *Skoe* at sye (saa flik dine egne!)

Den kommer aldrig til *Skoven*, som skiælver for hver en Busk. LI.

Busken er *Skovens* Moder. S.

Skov naaer saa langt, som Grenene lude og Roden rinder. S.

92Tre *Skridt* fra Livet!

Hvad jeg *skrev*, det *skrev* jeg, sagde Pilatus.

Man kan *skrive* Folk Hæder og Ære fra.

Det Onde *skriver* man i Steen og det Gode i Støv. S.

Leg hvad du vil, sagde *Skurve*, kun ikke Kiphat! LI.

Vær ikke *sky* for Skrald!

Sky-Haarene maae blæse af.

Det er ingen Sag at slaae hvem der ikke tør *slaae* igjen.

Slaaes først, saa har I noget at skiændes om!

(Meget) *slaaer til*, som ved Skræderens Barsel, der aad de Barnet med.

Man *slaaer* fra sig, saalænge man kan.

Ingen vil være den *Slemme*.

Tag sort Salt af *slette* Betalere! LI.

Man vil helst *slippe* heelskindet.

Det er endda godt, naar man kan *slippe* med Næsen og begge Ørene.

Faaret *slipper* tit fra Ulven, men ikke fra Slagteren. S.

Kat *slægter* paa Kiøn og Trolden paa sin Moder. S.

Var der ingen *Smaa*, blev der heller ingen Store.

Smaa Træer bæere og Løv. S.

Smaa Gryder har ogsaa Øren.

De *smaa* Tyve hænger man, de Store lader man gaae (tager man Hatten af for). S.

Hestene er aldrig saa *smaa*, det er jo bedre at age end at gaae.

Naar de store Skibe ligge paa Land, gaae de *Smaa* til Strand. S.

Man skal ikke foragte de *Smaa*.

93Det er bedst at begynde saa *smaat*, man kan tidsnok slaae stort paa.

Naar *Smaa-Fugle* trættes, gjør de Glenten til Dommer. M.

Smaa-Had er ogsaa Had.

Kast ikke *Smaa-Sten* til Vorherre! Han kaster Store igien. S.

Smagen er forskiellig.

Om *Smag* og Behag skal man aldrig trættes.

Det skal *smage* ad Noget, sagde Konen, hun kom Avner paa Suppen. S.

Smag ikke førend du faaer! S.

(Det er *Smalhans*) at spise Vælling med en Syl.

Smukke Folk klæder Alting godt.

Smukke Karle bliver tit Tyve, og smukke Piger Skiøger. S.

De forgiftigste Urter har tit de *smukkeste* Blomster. M.

Et *smukt* Ærme gjør en dristig Haand. S.

Smør dig ikke paa Flæsket!

Man maa *smøre* sig med Taalmodighed.

Kom ikke og *smør* Folk om Munden!

Smørelse gjør godt, selv paa en ond Foged. S.

Den røde *Smørre* læger mange Saar. S.

Der vil andet til end *Snak*.

Der hjælper ingen *Snak*.

Man *snakker* om en Ting, saalænge til den *skeer*.

(Somme Folk) *snakker* op ad Væggene og ned ad Stolperne.

Naar man *snakker* om Fanden, er han nærmest.

Man *snakker* for en Mand, til man faaer ham paa Land.

94Somme Folk kan *snakke* Pokker et Øre af.

Man *snakker* saa meget og drikker saa lidt.

Snak du for din Æske!

Man *snakker* sig fra meget i denne Verden.

Snart er skudt af stakket Bue. LI.

Stakket Dands er *snart* sprunget.

Ulykken kan *snart* være til.

Skurvet Hoved er *snart* brudt. LI.

Der kan *snart* gaae Ild i Krudtet.

Der er *snart* sadlet med een Gjord. LI.

Forraadt Mand er *snart* slagen. S.

Eed og Æg er *snart* brudt. LI.

Ilden er *snart* tændt, men ikke saa *snart* slukt. S.

Smaa Gryder koge *snart* over. S.

Strøet Hob er *snart* slagen. S.

Man kan ligesaa *snart* døe paa Straa som i Krig. M.

Snarere brænder vaade Spaaner end tørre Stene. S.

Konst er *snarere* lastet end lært. S.

De Vaaben ruster *snarest*, som bruges mindst. M.

Det kan ikke altid gaae *snorret*.

Hver haver, *som* han beder. S.

Vær *som* Sneglen i Raad, men *som* Fuglen i Daad! S.

Som man reder, saa ligger man.

Som man raaber i Skoven, faaer man Svar.

Der er Haand, *som* Saar, Øie som Kiært og Hjerte, som Skatten er. LI.

Gid det gaae dig, *som* du vil mig!

Som man er til, saa gjør man til.

Saa grynte Grise efter, *som* gamle Sviin for. LI.

Offer *som* Helgen! S.

Bytten *som* Laaget. S.

95Miøden skiænkes, *som* Manden er til. S.

Som vundet, saa rundet. S.

Det gaaer, *som* det kommer.

Som de gamle Fugle sjunge, saa kviddre de Unge. S.

Ihvor en Mand sig vender, ham hændes alt *som* han trender. Rk.

Som man har brokket i, maa man søbe af.

Faa *som* Fader og Ingen *som* Moder. S.

Som Urten, saa Lugten. M.

Hip *som* hap, skip *som* skap, Ræv *som* røde Hunde.

Som du er mod dine Forældre, bliver dine Børn mod dig.

Somme brouter og har Intet, *Somme* klynker og ska'r Intet.

Somme har Pungen og *Somme* Pengene.

Man skal have *Somt* for Hellig-Feir og *Somt* for Kuld og Veir. S.

Somt er i Klæderne skaaret og *Somt* i Kiødet baaret.

Sorg gjør blege Kinder og sure Øine. LI.

Sorg er ei Syster, skiøndt hun sover nær. LI.

Ingen *Sorg* uden Syster. S.

Man har mange fremmede *Sorger*.

Den vil ei længe leve, *som* ingen *Sorg* vil lide. LI.

Sørg ikke for din Moder, saalænge din Fader lever!

Sørg ikke for den Dag, du kanskee aldrig lever!

Lad Hunden *sørge*, han har fire Fødder og ingen Sko til dem! S.

Fy dig an, hvor du er *sort!* sagde Gryden til Kjedelen. LI.

Sort Svend faaer ogsaa hvid Mø. S.

De *sorte* Ræve ere de Listigste. S.

96Man skal ikke gjøre *Sort* til Hvidt eller Hvidt til *Sort*.

Sort Ko giver ogsaa hvid Mælk. LI.

Man *sover* ikke alt det man *snorker*. LI.

Heller *sove* for Intet end *slide* for Intet.

Somme kommer *sovende* til Lykken.

Man *sover* sig ikke ind i Himmerig.

Hvem der *sover* Herremands-Søvn, skal have Hundedrengs-Davre. S.

Hvem der staaer op til Middag, *sover* ikke hele Dagen. S.

Svar er den Søvn, som i Synden *soves*. LI.

Vaag op, du som *sover!*

Spinke og *spare*, det kan længe vare.

Bedre at *spare* fra Bredd end fra Bund. LI.

Hvad der er *spart*, er fortjent.

Den Blomst, som *sparer* for Bien, gaaer tit i Svinet. M.

Spar mens du har! siden er det bagefter.

Somme *sparer* paa Skillingen og lader Daleren springe.

Det er ikke Alle, som forstaae *Spas*.

See dig i *Speil!*

Speilet nytter ei, naar Pletten bliver siddende. M.

Spidsfindigt Raad lykkes sjelden. M.

Spild ikke dine Ord!

Det er ikke Kæmpe-Sædd sin Kraft paa Steen at *spilde*. S.

Sanker Smulerne op, saa Intet *spildes!*

Spild ikke Guds Gaver!

Hvad der falder af Næsen i Munden er ikke *spildt*.

Mangen En *spilder* meer end han giver bort.

Silke-Ormen *spinder* sig ihjel. M.

97 *Spot* gjør ingen Mand godt.

Det er stor *Spot* ei at lære noget Godt. Ps.

Spotten og Skaden følges gjerne ad.

Gud lader sig ikke *spotte*.

Hvem der *spotter* Andre, bliver ei selv uspottet. Ll.

Kiendte hver sig, *spottede* Ingen mig. Ll.

Der kommer tit Ild i *Spotterens* Huus. Ll.

Man kysser tit den Haand, man heller vilde *spytte* paa.

Mangen En maa selv søbe den Kaal, han har *spyttet* i.

Man maa have sin *Spytten* fri.

Spøg kan let blive til Alvor.

Een Tosse kan *spørge* meer end syv Vise kan svare paa.

Det Onde skal nok *spørges*.

Spørg dig selv!

Man kan *spørge* sig frem hele Verden igiennem.

Svar ikke før du bliver *spurgt*.

Der gjøres mange unyttige *Spørgsmaal*.

Er det et *Spørgsmaal*, om Kongen er Adel!

Hvo, som *staaer*, see til, han ikke falder!

Alting *staaer* til det falder.

Man *staaer* bedst paa sine egne Been.

Det er stivt at *staae* i Gabet.

Det er ikke Enhver, der kan *staae* for Styret.

Det var godt at *Stakke* fik ingen Hale. LI.

Hvad skal den *stakkede* Hund paa den høie Kværn! LI.

Stakket er Høns-Flugt. LI.

Om *Stats-Anliggender* skal man tale sagte.

Man kan let løbe sig en *Staver* i Livet.

Hvo ilde *stavrer*, han ilde giærder. LI.

Stavrende Mand skal sig ved Kiep støtte. LI.

Tagdryp huler *Steen*.

98Slaae *Steen* mod Potte eller Potte mod *Steen*, det bliver Potte til Meen! LI.

Jeg kiender en *Steen*, der vender sig, hvergang den lugter nyt Brød.

Hvem har fundet de Vises *Steen*?

Den sover hardt, der sover som en *Steen*.

Naar man skriver et vist Navn paa en *Steen*, kan man slaae en Hund ihjel dermed.

(Det er sørgeligt) som en *Steen* maa græde over.

Naar Folk skal tie, skal *Stenene* raabe.

Somme Folk har et *Steen-Hjerte*.

Stifbarn er aldrig saa sødt, man saae jo heller at det var dødt. Rk.

Bøn *stiger* op og Naade *stiger* ned. S.

Hvad man kan naae med Hænderne, behøves ingen *Stige* til. M.

Stikpiller er haarde at fordøie.

Det *stille* Vand har den dybe Grund.

Han *stiller* slet sin Mund, som ilde rimer. LI.

Han kan ilde *stjæle*, som ei kan fjæle. LI.

Hvem der har *stjaalet*, stjæle ikke meer!

Jeg kiender dog en *Mand*, sagde Tyven, som *stjal* til han blev rig, saa holdt jeg op.

Hvem der *stjæler* Ærter og saaer, faaer Bønner igjen.

Var der ingen Hæler, blev der heller ingen *Stjæler*.

De *store* Fiske æder de *Smaa*. Ps.

Naar de *store* Klokker gaae, hører Ingen de *Smaa*. M.

Store Ord fylder ei *Sække*. S.

Alle uægte *Børn* er af *stor* Familie. S.

Øl gjør *store* Ord. Ll.

Koen malker ikke desmeer, fordi Kanden er *stor*. S.

Tro ei din egen Skygge, naar den er *stor!* M.

99Man tager ei *store* Fiske i grundt Vand. Ll.

Ondt er *stor* Steen langt at kaste. Ll.

Stor Herre uden Svende er lidet værd. Ll.

En *stor* Sum har altid den mindre i sig. S.

De *Store* stikker gjerne Hovederne sammen.

Det gaaer *stort* til med de *Store* (de har Smørrebrød i Lommen).

Hvem der piller Kirsebær med de *Store*, faaer Stenene i Øinene.

Store Ord og fedt Flæsk hænger ikke fast i Halsen.

Store Stæder, *store* Synder.

Den skal have en *stor* Stumpe, som vil dyppe en Anden ud. S.

Smaa Sorger tale, de *Store* tier. S.

Det er ikke alt godt, som *stort* er.

Fuglen bygger ei sin Rede *større* end Vingerne række. M.

Did *stunder* Bælg, som baaren er. Ll.

Stundum Lam og *stundum* Løve! S.

Med *stærke* Folk er det gjerne Knald og Fald.

Man skal ikke sætte *Støtter* under nye Huse.

Sulten Luus (Flue) bider værst.

Naar man er *sulten*, smager Alting godt.

For de *Sunde* er Alting sundt.

Man kan drikke saalænge paa Andres *Sundhed*, at man mister sin egen. S.

Han æder ogsaa *sur* Kraas, som har Ko i Baas. Ps.

Sure Æbler gjør ømme Tænder.

Imellem maa man bide i et *surt* Æble.

Efter den søde Kløe kommer den *sure* Svie.

Det er sødt at drikke, men *surt* at betale.

Da begynde *Svanerne* at synge, naar Roggerne tie. S.

100Det er ikke værdt for *Svanen* at lære Ørnens Unger at synge, de æde kun dens Æg. S.

Sød men kort er *Svane-Sangen*.

Det er ikke hvert Ord, man skal svare til (sagde Manden, de kaldte ham en Tyv).

Intet *Svar* er ogsaa et *Svar*.

Før ikke *Svig* til Torvs! Ll.

Liden *Svig* gjør sjelden rig. Ll.

Sviger du Hesten i Hækken, da sviger han dig i Bækken. S.

Immer *svige* de Svorne, ei de Baarne. Ll.

Man skal ikke kaste Perler for *Svin*.

Kløer man *Svinet*, da lægger det sig i Skarnet. S.

Der gaaer mange *Svin* paa to Been.

Naar Fanden bliver *syg*, vil han være Munk. S.

Læg dig aldrig *syg* for lidt!

Sygdom er hver Mands Herre.

Syn er Sagn rigest. Ll.

Syn gaaer for Sagn (uden i Kongens Gaard).

Af *Syne*, af Sind.

Enhver er hans *Synd* sød og hans Anger leed. LI.

Der var *Syv*, Fanden græd for og fik Intet af.

Søde Folk ere gierne falske.

Sødgiern (slikmundet) Kone sanker sjelden sur Føde. LI.

Søen tærer.

Sølvhammer bryder snart Jerndørre. S.

Det er en *taalmodig* Mand, som man kan træde i Hælene og, naar han vender sig, spytte i Øinene.

Taalmodighed overvinder Alting.

Taals-Vognen brast aldrig (uden i Vissenberg-Gyde og i Tryggevælde-Stræde).

Naar Sigen (Sikken) vinder, *taber* Bonden. S.

101 *Taft* er bedre end Vadmel.

Tak kan man faae for alt det, man har.

Af *Tak* døde Smedens Kat.

Tak du Gud, du kom ikke for Ribe-Ret (sagde Kiællingen til sin Søn, da hængde de ham i Varde-Galge). S.

Tak ikke for tidlig!

Tak for naadig Straf!

Takkelses Gierning er immer tung. S.

Tal ikke om det, saa har det ingen Magt!

Kvinde-*Tale* er alt som Krager gale. LI.

Ræven tager ogsaa af *talte* Giæs.

Tand for Tunge er ingen Last, med Klaffer har Mangen sin Lykke bortkast. Ps.

(Der tales meget) som kommer aldrig indenfor *Tænderne*.

Naar har Gaasen *Tandpine*?

Sang og Spil dæmper Sorg og Graad, men ikke *Tandpine*. S.

Tanker er toldfrie.

Tanker kommer ei til Things. S.

De Baand er endnu ikke fundet, hvormed *Tanker* er bundet. S.

Var *Tanker* Thingsvidne, da blev mangan ærlig Mand gjort til Skielm. S.

Gierning vil have Tid, men *Tid* vil ogsaa have Gierning. M.

Tiden er kostbar (der maa spilles høit).

Tiden gaaer og vi gaaer med.

Tiderne forandrer sig.

Der er *Tid* til at tale og *Tid* til at tie.

Det skal *tidlig* krøge, som god Krog skal vorde.

Bedre er onde *Tidinger* end ingen. S.

102Den skal være *tidningefuld*, som ei er kiærkommen. S.

Han kom *tidsnok*, som blev hængt ved Lys.

Faa vide *tiende* Mands Tarv. LI.

Hvo giver dumme (*tiende*) Lam? LI.

Tiendes Ord kommer ei til Things. S.

Hønen mister tit sit Æg, for hun kan ikke *tie*. S.

Det er bedst at *tie* med Skaden.

Hvem der *tier*, han samtykker.

Heller *taugt* end tarveløst mælt. LI.

Taugt kan siges, men Sagt ei *ties*. S.

Tiende Hund og tyst Vand har bedraget mangan Mand. S.

Den er aabenmundet, som ei kan *tie* med sig selv.

Fruentimmer, siger man, kan ikke *tie*.

Den *tier* først, som har bedst Forstand.

At overvinde er menneskeligt, at *tilgive* er guddommeligt. M.

Tillavningen er det værste, sagde Drengen, han skulde have *Riis*.

Tirsdag er Time-Dag (Lykkedag). LI.

Hesten staaer *tit* med Hø og gnægger efter Halm. S.

Rimere er *tit* Primere. S.

Man kan faae ondt af at høre Noget for *tit*.

En god Vise kan man ikke kvæde for *tit*.

Det skeer *tit*, som mindst formodes.

Tit forgaaer hvad man nægter sin Ven. LI.

Man slaaer *tit* paa Vognen og mener Hestene.

Tit voxer Klinte efter Hvede-Sæd. LI.

Ingen kan tjene *to* Herrer tiltakke. LI.

Ildeskaaret Haar er *to* Mænds Skam. LI.

To Store kan ikke rummes i een Sæk. S.

To Fugle drage bedre til Rede end een. LI.

103 Havde Katten *to* Vinger, beholdt Spurven ikke een. M.

Fire Øine see meer end *To*.

Det er godt at have *to* Øren (saa hvad der gaaer ind ad det ene, kan gaae ud ad det andet).

Saa vist, som *To* og *To* er fire.

Man skal ikke have *to* Tunger i een Mund.

Man skal ikke have *to* Svogre til een Datter. LI.

Heller *to* Gange maalt end een Gang feilet. LI.

To Sangere kan høres, men ei *to* Talere. S.

Enhver Ting har *to* Sider.

Man kan klippe sine Faar *to* Gange om Aaret, men ikke flaae dem. S.

Der er *to* Meninger om en Tale.

Hvad *To* kommer tilrette om, kommer ikke den Tredie ved.

To Koner i eet Huus er som to Katte om een Muus.

Naar To brydes, falder den Voveste.

Naar To trættes, sige de ei Begge eet. Ll.

Naar To trættes om en Ting, tager den, som eier. Ll.

Hvem der vil jage en Anden over tre Giærder, maa selv over de To. S.

Suus og Duus gjør *tomt* Huus. S.

Fyldevom er immer *tom*. S.

Tomme Vogne rumle altid mest.

God Tone kommer af *tomme* Kar. S.

Hvem vil bindes op ved *tom* Hæk?

Den Pung er *tom*, som Andenmands Penge ligge i. Ll.

Naar Krybben er *tom*, bides Hestene.

Hvad kan man gjøre med to *tomme* Hænder?

Man har før seet bundet for en *tom* Sæk. S.

Den Skieppe er *topmaalt*, som Skyldneren sætter sig paa. Ll.

104Var ikke *Torden*, da ødelagde Trolde Verden.

Skal jeg tage *Tornen* af en Andens Fod og sætte i min? S.

Tosse er mellem Folk, som Ugle mellem Krager. Ll.

Naar *Tosser* kommer til Markeds, faaer Kræmmeren Penge.

At give *Tosser* Raad, er som at slaae Vand paa en Gaas (den ryster det af sig). Ll.

Tragt efter en Guld-Vogn, saa faaer du Lunstikken.

Der er *trangt* Rum i den vide Verden.

Alle gode Ting er *tre*.

Glød i Skiød, Orm i Barm og Muus i Dyne er *tre* slemme Giæster. Ll.

Tre Ting er uovervindelige: Sandhed, Nødvendighed og en god Samvittighed. S.

Tre onde Ting er Røg og Smøg og onde Kvinder.

Der er *tre* hvide Ting: Snee, Sølv og graa Haar, men den Fjerde: et oprigtigt Hjerter, overskinner dem Alle. S.

Et Gjærde varer *tre* Aar, en Hund tre Gjærder, en Hest tre Hunde, et Menneske tre Heste.

Trediemand spiller under Bordet.

Naar Præsten og Bøddelen samles, maa en Skielm være *Trediemand*. S.

Hvert godt Reeb er *trestrænget*. LI.

Man *triller* aldrig Æblet saa langt, det smager jo ad Roden. LI.

Pokker *troe* Munken naar han bliver grønklædt. S.

Troe ingen Ulv paa vilden Heed og ingen Kræmmer paa hans Eed! S.

Troe Alle vel, men dig selv bedst!

Somme vil ikke engang *troe* deres egne Øine.

105 *Tro* flytter Bjerge.

Hvad man ønsker, det *troer* man let.

Der er ogsaa en Kulsvier-*Tro*.

En god Bonde-*Tro* er den bedste. S.

Trold boer ogsaa i helligt Huus S.

Naar Christendommen bliver dem for stærk, da flytter *Troldene*.

Ingen gjør sig til *Trold*, uden han er det.

Til *Trolde* skal Torden-Stene. M.

Truer du, saa slaaer jeg.

Hvem der dør af *Trudsel* skal begraves i en Mødding (opstaae af Skarn).

Spil ikke dine *Trumfer* for tidlig ud!

Somme Folk maa tages med en *Trumf*.

Den er god at *trække*, som gaaer selv.

Naar *Træl* skal trives, maa Ædling fordrives. S.

Naar Tyvene *trættes*, faaer Bonden sine Koster. S.

Hvem vil *trættes* om Keiserens Skiæg?

Hvem der ikke kiender sig selv, lad ham *trættes* med sin Nabo! S.

Immer vil Kiælling have sin *Trætte-Traad*. S.

Hvem der gik feil, skal ikke *trættes* ved at vende om. S.

Tungt Arbeide gjør let *Søvn*. M.

Hold *Tungen* lige i Munden!

Det er galt *Tydsck*, som Ingen kan læse.

Dreng, hent Vin! Jomfru, skiænk i! Bonde, betal! (Sagde den *Tydske* Herremand). S.

(Vær ikke) saa vred som en *Tydsker!*

Skal jeg lære dig at skrive *Tydsck*?

Tyk Hud agter ei Loppestik. S.

Det er det *Tykke*; der koster Pengene.

106Blodet er aldrig saa *tyndt*, det er jo tykkere end Vand.

Bedre er *tyndt* Øl end tomt Kar. Ll.

Fromt Folk er kun *tyndt* saaet. S.

Tyv tænker, hver Mand stjæler.

Kunde *Tyven* sværge sig fra Galgen, kom han aldrig i den.

Redder du *Tyven* fra Galgen, da knækker han først Halsen paa dig.

Tyve stjæler fra *Tyve* Alt hvad *Tyve* har.

Hvem der stjæler, er en *Tyv*.

Hold paa *Tyven!*

Tyve-Lykke er Galgen-Frist.

Har man ikke Noget at *tælle*, har man heller ikke Noget at sælge.

Man kan *tæmme* vildt Dyr, men ei ond Kvinde. Ll.

At tie og *tænke* kan Ingen krænke. S.

Godt er at spille, mens *Tærningen* holder. Ll.

Tæt Skib flyder, det *Lække* synker. M.

Det er *tørt* at tærse for Langhalm.

Det er Godt at have Sit paa det *Tørre*.

Tør Ved gjør rask Ild. S.

Tørre Stikker sætter Ild i de grønne. M.

Spyt paa en Kiep, og giv ham baade Vaadt og *Tørt!*

Den vækker Iis, som *tørster*. Ll.

Uden Øl og Mad er Helten ingen Ting.

Ufei Mand færdes trygt om Land. Ll.

For *ugjort* Gierning bøder man ufødt Fæ. S.

Det duer ikke at seile i *ugjort* Veir. Ll.

Ingen maa dømmes *uhørt*.

Ukrud forgaaer ikke.

Ulige Fade gjør ulige Øine.

107Der *ulmer* tit Ild under Asken.

Hvo *Ulov* driver, han Ulov nyder. Ll.

Lær *Ulv* Paternoster, han siger dog: Lam, Lam! Ll.

Det tuder Alt, hvad af *Ulve* kommer. Ll.

Hvad der først er i *Ulvs* Mund, kommer ei let ud igjen.

Der er ogsaa *Ulve* i Faare-Klæder.

Den ene *Ulykke* rækker gierne den Anden Haand.

Man maa sig for sin Kage *umage*. S.

Du skal ikke sværge for *ugangen* Ting. Ll.

Umulige Ting maa man ikke forlange.

Den Steen maler ogsaa, som *under* ligger. Ll.

Alle Ting er *underlige*.

Griis maa tit *undgjælde*, hvad gammelt Svin gjorde. Ll.

Leergryde maa tit *undgiælde*, at hun gjerne vil age. LI.

Den Gamle kan man *undrende*, men ikke undraade. S.

Der er ingen Regel uden *Undtagelse*.

Unge til Daad, Gamle til Raad! S.

Den Sommer-Lyst varer ei længe, betænker det, I *unge* Drenge! S.

Gammel til Hove og *ung* i Kloster! LI.

Unge Piger har ti Sind over en Dørtærskel.

Ung Engel, gammel Djævel. LI.

Den *Unge* vil gjerne leve, den Gamle nødig døe. M.

Af *Ungdoms* Plante er Alderdoms Frugt. S.

Ungdommen raser (sagde Kiællingen, hun sprang over et Halmstraa).

Ungdom og Viisdom følges sjelden ad.

108Hvad man i *Ungdommen* nemmer, man i Alderdommen ikke forglemmer.

Heller *Uret* lide end *Uret* gjøre! M.

Uretfærdigt Gods lykkes ikke.

Uretfærdige Penge stopper *uretfærdigt* Hul.

Hvem der er *uretfærdig* i det Smaa, er det og i det Store.

Hvem der kan gaae igiennem Verden uskiændt, kan gaae igiennem Helvede ubrændt.

Usel er *Usle* værst. LI.

Usmurt Vogn vil gjerne knarke. S.

Ustævnt skal være unævnt.

Usvoret er bedst.

Uventendes Giæst faaer *Uventendes* Retter.

Den er *uviis*, som staaer i sit eget Lys. LI.

Af ugjorte Æg er *uvisse* Unger. S.

Der skal Vid til *Vaande*.

Naar en Mand *vaandes*, da vildes ham Raad. LI.

Der kan sidde et Fløiels Hjerte under en *Vadmels* Kofte.

Valne Hænder, varme Hjerter.

Slaae *Vand* i Blodet!

Vind og *Vand* maa have sin Gang.

Vanen er den anden Natur.

Det er ikke godt at vænne det Svin af Vang, som er i *vant*.

Der *vanker* ikke Steg til Pirres, uden den falder i Asken.

Var dig for Hunden! Skyggen bider ikke. S.

Der er *Nødde* i *Vedkast*. S.

Den *Vei* er ond at finde, som Skibet gaaer i Hav. LI.

Det er godt at finde Ven paa *Veie*. LI.

109(Gud naade den, som) har kun Dagen og *Veien*!

Een *Vei* skal man ud.

Den *Vei* er bred, som fører til Fordærvelse.

Der er Noget i *Veien*, hvor man kommer.

Du skal *veie* den Vældige. LI.

Det *veier* Alt, som ved hænger. S.

Hvem kan *veie* hvert Ord, man siger?

Man kan ei Alt i Skaaler *veie*. LI.

Den, som skrifter *vel*, bliver vel afløst. S.

Den Vise, som er *vel* hørt, er ogsaa vel kvædet. S.

Hvem der ei byger *vel*, bleger ikke vel. S.

Velkommen, som til bær! S.

Gode Venner ere altid *velkomne*.

Man skal see *Vellysten* bagfra, naar hun gaaer, ei forfra, naar hun kommer. S.

Tit er Vaade nær, vel den, som er *vel signet!* LI.

Vin gjør *veltalende*. S.

Man har gjerne *Ven* hos Uven. S.

Straf din *Ven* hemmelig og roes ham aabenlydt! S.

Ingen er *Ven*, uden han er Vens *Ven*. S.

Mange *Venner* og Faa fuldtroe. LI.

Hvad man ikke vil høre af sin *Ven*, maa man høre af sin Fiende.

Det er en god *Ven*, som varer En ad sin Skade. S.

Gode *Venner* har Alt tilfælles.

Det er vore *Venner*, vi skal leve af, sagde Kiøbmanden, vore Fiender kommer ikke til os.

Noget for Noget, om *Venskab* skal holdes.

Kande over Gaard og Kande hjem igien, gjør længst *Venskab*. LI.

De er ikke alle *Venner*, som smile. LI.

110Med Lykken vender mangen *Ven* Ryggen.

Een Fiende er formeget og hundrede *Venner* ei Nok. S.

Til *Venne-Huus* er ingen Omvei.

Meget gaaer i *Venne-Vold*.

Bladet kan Snart *vende* sig.

Den Steen, som tit *vendes*, bliver ei mosgroet. LI.

Hvor tit end Heiren *vender* sig, har den dog Halen bag sig. LI.

I en heel Skieppe *Venter* er der ikke en Haandfuld Visser. LI.

Vent ikke formeget af Lykken!

Man kan *vente* længe, inden der flyver En stegte Spurve i Munden.

Verden hænger ikke i et Flynderskind.

Verden er gal.

Verden er en stor Daarekiste.

Op og ned er *Verdens* Løb.

Man maa tage *Verden*, som den er.

Det gaaer ingensteds saa galt til, som i denne *Verden*.

Verden skal ødelægges, lyksalig den, som hjælper til!

Man skal gjøre sig *Verden* saa nyttig, som man kan.

Lad *Verden* gaae sin skiæve Gang!

Hvad, om du havde al *Verden*, og du saa ikke kunde p....!

Vil man igiennem *Verden*, maa man vide at snøe sig.

Der er Folk nok i *Verden*.

Har *Verden* staaet saa længe, holder den vel nok os ud.

Man maa lade *Verden* jævne sig selv.

Guds Rige er ikke af denne *Verden*.

111Vee den, som sælger sit Hø, naar *Viben* kommer! LI.

Den som *vide* far, bliver meget var. S.

Hvo som veed sin Herres *Villie* og ikke gjør derefter, han faaer mange Hug.

Alting er en *Videnskab*.

Den skal *vidne*, som af veed. S.

Viis mig din Tro af dine Gierninger!

Hvem der *vil* have Jule-Sommer, skal have Paaske-Vinter.

Katten *vil* nok have Fisken, men ikke væde Kloen. LI.

Man *vil* nok have Øxen i Hovedet paa En, men ikke selv holde om Skaftet. S.

Hvem der *vil* Øiemedet, maa ogsaa ville Midlerne.

Hvem der *vil* dandse, maa betale Spillemands-Penge.

Hvem der *vil* spise Æg, maa taale at Hønsene kagler. S.

Hvem der *vil* slikke Honning, maa ikke ræddes for Bier. S.

Hver gjør hvad han kan, og Gud hvad han *vil*. S.

Vil ikke En, saa vil en Anden.

Vil ikke de Syge, saa *vil* de Sunde.

Hvem der *vil* leve længer end *Gud vil*, skal føde sig selv.

Vil du med, saa hæng paa!

Det var ilde, ei at kunne naar man *vilde!*

Er du *vildøv*, saa gid du blive stildøv!

Det tykkes godt, hvad med *Villie* skeer. LI.

Duk dig og lad gaae over! Veiret vil have sin *Villie!* S.

Naar Barnet faaer sin *Villie*, græder det ikke.

Mands *Villie*, Mands Himmerig.

112*Villie* er ikke Lande-Ret. LI.

En god *Villie* drager et stort Læs.

Gud kiender *Villien*.

Vorherre tager *Villien* i Gierningens Sted.

Villig Hest skal man taalig kiøre.

Tilvands har man ikke *Vinden* i Svøben.

Vær ikke som *Vinden* blæser!

Løb ikke med en halv *Vind!*

Legeren leger for han vil *vinde*. LI.

Vinde og tabe er Kiøbmands Brug.

De vil alle holde halvt med ham, der *vinder*.

Den er *vis*, som ihænde har.

Heller i *Visse* end i Vove.

Harm *volder* Helvede. S.

Man *volder* hvad med *Villie* skeer.

Dristig *vovet*, halv vundet.

Onde Urter voxer mest. LI.

Vrag er vist Sømærke. M.

Gud gjør ei Vrag uden Sag. S.

Vrang Hørelse gjør vrang Fremførelse! LI.

Saatte (ikke usaattes) er Sydskende vrede. LI.

Mange er Veiskjel i vrede Mands Hu. LI.

Hvem der gjør sig vrede for ingen Ting har to Umager (først at gjøre sig vrede og saa at gjøre sig mild igjen).

Er du vrede, saa er Gaden bred, Stenene haarde at bide i og Rendestenen blød at ligge i.

Vrede Mand er som ulædsket Kalk. S.

Straf ei i Harm og skriv ei i Vrede! M.

Mands Vrede gjør Ingen Ret. S.

Man kan vænne sig til at æde Skovæbler.

113Somme Folk er ikke værd at hilse paa en Vei.

Meget er ikke værdt at tage op paa en Vei.

Meget er ikke værdt at reise sig ret op for.

Den er god at værge, som Ingen vil hæрге. LI.

Værge byder Landefred. S.

Bonde er Boes Værge. S.

Viben vil værge hele Marken og kan ikke værge sin egen Rede. LI.

Viis uden Værk er som Bi uden Honning. M.

Værket priser Mesteren.

Det kan ikke gaae værre end at vælte.

Den hvide Djævel er værre end den Sorte. S.

Det er ondt at stjæle, men det er værre at bære igjen. S.

Det bliver jo længere, jo værre.

De faaer det værre, som kommer efter.

Kiven yppes immer af det værre Hjul. LI.

Møddingen stinker værst i Solskin. M.

Saa skal Væven være endt, at det Bedste er ind vendt. LI.

Præsten væver Kirkens Vadmel.

Af ydmyg Munk bliver stolt Abbed. M.

Ydmyghed gaaer for Ære og Hovmod staaer for Fald.

De som vel yndes, de vel findes. M.

Det er en Ynk at høre Luus hoste (de er saa trangbrystige).

Den Mad bliver ilde sunket, som grædelig ædes. LI.

Avlingen æder sig selv op, men dog æder Husbonden med. S.

114Har en Hund bidt mig, har han dog ikke ædt mig. LI.

Æd ikke den, som levende gaaer! LI.

Brød som er ædt, bliver snart forgiæt! Ps.

Giøgen æder sin egen Moder. M.

Jo ædlere Blod, des mildere Mod. S.

Ædrue Mænd skal Retten pleie. LI.

Som man ældes, saa arges man.

Ældst Raad er bedst LI.

Ælle-Pigen er fortil deilig og from, men bagtil huul og tom. M.

Æren er det feireste Træ i Skoven. S.

Med Æren er Alting tabt.

Æren fægter ikke for Helten, men Helten for Æren. M.

Man maa ogsaa gjøre Noget for Ærens Skyld.

Man maa have Ære i Livet.

Den forfængelige Ære kan man gierne undvære.

Ære den, som Ære bør!

Hvo aveløs, lever, han æreløs dør. LI.

Lad godt være ærligt!

Man kan snakke som en ærlig Mand, og dog pege som en Skielm.

Ærlighed varer længst.

Mangen En gaaer en Andens Ærende og rygter sit eget. S.

Tit æde Hunde anden Mands Ærende op. S.

Har man intet Ærende, saa gjør man sig et.

Hvor der er hvide Katte, har Rakkeren altid Ærende. S.

Hvor Løve-Huden slipper, der øger man Ræve-Bælgen til. S.

115Man har ikke Øine i Nakken.

Man seer ikke meget med de Øine, der skal trykkes i Hovedet. S.

Rør ikke ved Øie-Stenen!

Immer yppes Kiv i Ølkones Huus. LI.

Man skal høre meget, før Ørene gaaer af.

Hvad Øret ei hør, det Hjertet ei rør.

Der Slaaes mangt et Slag i Øre-Sund, som der kiendes Intet efter. S.

Ørnen slaaer ikke ned efter Muldvarper. S.

Den Ørne-Unge, som blinker for Solen, er en Vanslægtning. M.

Øvelse gjør Mesteren.